

รายงานการวิจัย

การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่
แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

INNOVATION DEVELOPMENT TO STRENGTHEN THE SOCIAL IMMUNITY
OF THE ELDERLY FAMILY BY A NEW WAY OF INTEGRATING THE
PRINCIPLES OF ESSENTIALISM TO HAPPILY COEXIST
IN THE NORTHEASTERN COMMUNITY

บรรจง ลาวะลี

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้นวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรม 2) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรม และ 3) เพื่อยืนยันองค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ จำนวน 384 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้นวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านเมตตากรุณา ด้านเมตตาจริกรรม ด้านเมตตาโมกกรรม ด้านสาธารณโภคิ ด้านสืลสามัญญดา และด้านทิจญญสามัญญดา 2) ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 6 องค์ประกอบและ 19 ตัวบ่งชี้ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) โมเดลมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ซึ่งพิจารณาจากค่า $\chi^2 = 11.181$, $df = 9$, $p\text{-value} = 0.137$, $CFI = 0.969$, $TLI = 0.948$, $SRMR = 0.045$, $RMSEA = 0.008$, $\chi^2/df = 1.242$ และ ความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability : CR) เท่ากับ 0.796 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.60 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ : 1. การพัฒนานวัตกรรม 2. การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม 3. ครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ 4. การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the components and indicators of innovation to strengthen the social immunity of the elderly family by a new way of integrating the principles of essentialism. 2) To examine the structural validity and structural reliability of the components and indicators for to strengthen the social immunity of the elderly family by a new way of integrating the principles of essentialism, and 3) to confirm the components of strengthen the social immunity of the elderly family by a new way of integrating the principles of essentialism to happily coexist in the northeastern community. The sample group consisted of 384 people living in families with elderly people. The research instrument was a 5-level rating scale questionnaire. The Statistics used included mean, standard deviation and confirmatory factor analysis (CFA)

The research results were as follows: 1) Components and indicators of innovation to strengthen the social immunity of the elderly family by a new way of integrating the principles of essentialism, consisting of 6 elements, including kindness and physical activity. Metta-kayakamma, Metta-vacikamma, Metta-manokamma, Sadharana-bhogi, Sila-samannata, and Ditthi-samannata. 2) Results of examining the structural validity and structural confidence of the components and indicators for strengthen the social immunity of the elderly family by a new way of integrating the principles of essentialism to happily coexist in the northeastern community, all 6 components and 19 indicators are statistically significant at the .01 level. 3) The model has construct validity (Construct Validity) which is considered from the value $\chi^2 = 11.181$, $df = 9$, $p\text{-value} = 0.137$, $CFI = 0.969$, $TLI = 0.948$, $SRMR = 0.045$, $RMSEA = 0.008$, $\chi^2/df = 1.242$ and structural confidence (Construct Reliability : CR) is equal to 0.796, which is greater than 0.60, indicating that the model is consistent and suitable with the empirical data.

Keywords : 1. Innovation Development 2. Strengthen the Social Immunity 3. Elderly Family by A New Way 4. Happily Coexist

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัว ผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2566 ซึ่งสำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์ช่วยเหลือหลายๆ ฝ่าย เช่น พระมหาสมัคร มหาวิโร ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร คุณวสันต์ ฉายรัศมีกุล คุณรุ่งทิพย์ มณฑิยา คุณนุชวลี กิจคำ บุคลากรสถาบันวิจัยญาณสังวรทุกท่าน ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญตรวจรายงาน การวิจัยด้านเนื้อหา เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ของโครงการวิจัย ขอขอบคุณคณะผู้ร่วมวิจัย รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความอนุเคราะห์กรอกแบบสอบถาม ให้ข้อมูล ให้ความช่วยเหลือในการทำงานวิจัยให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณและขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานการวิจัยเรื่องนี้จะอำนวยคุณประโยชน์แก่ผู้สนใจพอสมควร

บรรจง ลาวะลี
หัวหน้าโครงการวิจัย
5 สิงหาคม 2567

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาการวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5 นิยามศัพท์	4
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
1.7 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้	7
2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิดภูมิคุ้มกันทางสังคม	8
2.2 แนวคิดการพัฒนานวัตกรรม	9
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ	16
2.4 หลักสารานิยธรรม	21
2.5 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ที่วิจัย	23
2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	26
2.7 สรุปกรอบแนวความคิด	30
3 วิธีดำเนินการวิจัย	31
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	31
3.2 เทคนิคและวิธีการสุ่มตัวอย่าง	32
3.3 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	32
3.4 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	32
3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	33
3.6 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	33
3.7 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	34

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล	34
3.9 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	36
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	37
4.1 ผลการวิจัยระยะที่ 1 ศีลภาวของประกอบและตัวบ่งชี้วัฒนธรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	39
4.2 ผลการวิจัยระยะที่ 2 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	49
4.3 ผลการวิจัยระยะที่ 3 สร้างรูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	56
5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	59
5.1 สรุปผลการวิจัย	59
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	61
5.3 ข้อเสนอแนะ	63
บรรณานุกรม	64
ภาคผนวก	69
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	70
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย	72
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	76
ภาคผนวก ง ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	82
ประวัตินักวิจัย	84

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 จำนวน ร้อยละ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	41
4.2 จำนวน ร้อยละ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	41
4.3 จำนวน ร้อยละ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา	41
4.4 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของ ครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมี ความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมทั้ง 6 ด้าน	42
4.5 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของ ครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมี ความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเมตตาการุณกรรม	43
4.6 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของ ครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมี ความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเมตตาวิจิตรกรรม	44
4.7 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของ ครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมี ความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเมตตาโมกขกรรม	45
4.8 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของ ครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมี ความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านสาธารณโภคี	46
4.9 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของ ครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมี ความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านศีลสามัญญตา	47
4.10 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของ ครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมี ความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านทวิญญูสามัญญตา	48
4.11 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทาง สังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	49
4.12 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้าง ภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเมตตาการุณกรรม	51

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.13	แสดงผลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเมตตาวจีกรรม 52
4.14	แสดงผลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเมตตามโนกรรม 53
4.15	แสดงผลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านสาธารณโภคี 54
4.16	แสดงผลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านศีลสามัญญตา 55
4.17	แสดงผลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านทิวฐิสามัญญตา 56

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย	30
4.1	โมเดลการวิเคราะห์ห้วงศ์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้าง ภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	50
4.2	รูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ของ ชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	57

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561, หน้าคำนำ) โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561, หน้า 4) การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ยังคงน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักปณิธานนำทางในการขับเคลื่อนและวางแผนการพัฒนาประเทศ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง คำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุข จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ในระยะ 5-10 ปีข้างหน้า โครงสร้างประชากรของโลกจะมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยองค์การสหประชาชาติคาดการณ์ว่าประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป จะเพิ่มสูงขึ้นเฉลี่ยกว่าร้อยละ 120 จนมีจำนวนรวมถึง 1.5 พันล้านคน ภายในปี 2593 และส่งผลให้สัดส่วนประชากรวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงในเกือบทุกประเทศ โดยเฉพาะภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุดในโลกในปัจจุบัน และยังคงมีแนวโน้มที่ประชากรผู้สูงอายุจะขยายตัวเพิ่มขึ้นอีกราว 312 ล้านคน จนคาดว่าจะมีจำนวนผู้สูงอายุรวมกว่า 573 ล้านคน ภายในระยะเวลา 30 ปีข้างหน้า ประเทศไทยคาดว่าจะกลายเป็น 1 ใน 10 ประเทศที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นมากที่สุดในโลก โดยประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 17.2 ภายในปี 2593 (United Nations, 2020) ในกรณีของประเทศไทย ซึ่งมีโครงสร้างประชากรเป็นสังคมสูงวัย จะทำให้จำนวนวัยแรงงานลดลงหากไม่มีการปรับใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม รวมถึงจะทำให้อัตราส่วนพึ่งพิงของผู้สูงอายุต่อวัยแรงงาน และภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากผู้สูงอายุมีโอกาสเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง และมีภาวะทุพพลภาพเพิ่มขึ้นตามวัย ส่งผลให้ภาครัฐจำเป็นต้องพิจารณาการพัฒนาคอนแทกซ์วัยให้เต็มตามศักยภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังมีสุขภาพดี เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคมได้อย่างสมศักดิ์ศรี และสามารถปรับใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ กำลังแรงงานที่ลดลงยังอาจส่งผลให้เกิดการพึ่งพาแรงงานข้ามชาติมากขึ้นจนนำไปสู่การขยายตัวของการเคลื่อนย้ายแรงงานทั้งภายในและระหว่างประเทศ ซึ่งจะทำให้รูปแบบของสังคมไทยปรับเปลี่ยนไปสู่การเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมในที่สุด

ข้อมูลจากรายงานความรุนแรงในครอบครัว(ระดับจังหวัด) ประจำปี 2564 ของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว เปิดเผยว่า สถิติความรุนแรงในครอบครัว ปีงบประมาณ 2564 ระหว่างเดือนตุลาคม 2563 – พฤษภาคม 2564 มีผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว 1,492 ราย โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 81% แบ่งเป็น ความสัมพันธ์สามี-ภรรยา 39% วัยกลางคน 32.4% และวัยผู้ใหญ่ตอนต้น 32.1% ซึ่งมักไม่ดำเนินคดีสูงถึง 78% ปัญหาที่พบ เป็นการทำร้ายร่างกายมากที่สุดถึง 64.5% รองลงมาคือ จิตใจ 31.4% และเรื่องเพศ 3.6% ซึ่งมีปัจจัยกระตุ้น คือ ยาเสพติด สุรา อาการหึงหวง การมีโทสะ การรู้สึกว่าตนเองมีอำนาจมากกว่า การมีปัญหาสุขภาพทางจิต และความเครียดทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้สถานที่เกิดเหตุมักเกิดภายในบ้านของตนเอง โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานคร นับว่ามีผู้ถูกกระทำรุนแรงเพิ่มขึ้นมาก สอดคล้องกับสถานการณ์การระบาดของโควิดที่เกิดการระบาดหนักอีกครั้งในระลอกที่ 2 และ 3 ซึ่งจังหวัดที่พบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว(ระดับจังหวัด) 2 ลำดับแรก ลำดับที่ 1 จังหวัดขอนแก่น และราชบุรี จำนวน 10 ราย ลำดับที่ 2 จังหวัดชลบุรี จำนวน 7 ราย ลำดับที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี นครพนม แพร่ มหาสารคาม มุกดาหาร สุราษฎร์ธานี และหนองคาย จำนวน 6 ราย (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2564) ผู้วิจัยจึงเลือกพื้นที่เป้าหมายที่มีปัญหาความรุนแรงในครอบครัวตามลำดับโดยเลือกเฉพาะจังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ในการทำวิจัยซึ่งประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น จังหวัดนครพนม และจังหวัดมหาสารคาม เป็นต้น

การที่จะลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ได้ ทุกคนในสังคมโลกต้องปฏิบัติตามแนวทางคุณธรรมในศาสนาที่ตนนับถือพระพุทธศาสนา สอนหลักธรรมเรื่องไตรลักษณ์ คือ กฎธรรมชาติ 3 ประการ ซึ่งเกิดแก่ทุกคนและทุกสิ่งเป็นธรรมดาเหมือนกัน ได้แก่ อนิจจัง(ความไม่เที่ยง) ทุกขัง(ความทุกข์) และอนัตตา(ความไม่มีตัวตนที่แท้จริง) ความเข้าใจในหลักธรรมนี้จะทำให้คนตั้งมั่นอยู่ในความไม่ประมาท มีการปล่อยวางไม่เห็นแก่ตัว สอนหลักธรรมอริยสัจ 4 คือ ความจริงอันประเสริฐ ประกอบด้วย ทุกข์ (ปัญหาต่างๆ) สมุทัย (สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา) นิโรธ (การแก้ปัญหา) และมรรค (ทางปฏิบัติเพื่อให้เห็นถึงวิธีการแก้ปัญหา) ความเข้าใจเรื่องอริยสัจ 4 จะทำให้บุคคลแก้ปัญหาอย่างสันติ แก้ปัญหาอย่างถูกวิธี ไม่ใช่ความรุนแรง เป็นต้น (ที.ปา. 11/317/257) การวิจัยครั้งนี้ประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม(ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง, ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน, หลักการอยู่ร่วมกัน) เพื่อเป็นแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันในครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสาราณียธรรม 6 คือ คำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ว่าด้วยแนวทางปฏิบัติของผู้ที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ตั้งแต่ขนาดเล็ก เช่น ครอบครัวไปจนถึงระดับประเทศ หรือแม้กระทั่งในระดับโลกมีอยู่ 6 ประการ ดังนี้ 1) เมตตาการุณยธรรม คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความ เต็มใจ 2) เมตตาวิจิตรธรรม คือ ช่วยแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ด้วยความหวังดี 3) เมตตาโมกขธรรม คือ การตั้งจิตปรารถนาดีต่อกัน 4) สาธารณโภคิตา คือ การแบ่งปันให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน 5) สีสสามัญญตา คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย และ 6) ทัณฺณสามัญญตา คือ การเห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการ (ที.ปา. 11/317/257)

จากความสำคัญดังกล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวอีสานวิถีใหม่เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขโดยประยุกต์ใช้หลักสараณิยธรรม โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้วัฒนธรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสараณิยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสараณิยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยประยุกต์ใช้การออกแบบเพื่อพัฒนาตัวแทรกแซง 3) เพื่อนำเสนอและถ่ายทอดนำไปใช้ประโยชน์จากข้อค้นพบวัฒนธรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสараณิยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อสามารถนำมาใช้ประโยชน์และกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวอีสานวิถีใหม่เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมไทย ต่อไป

1.2 ปัญหาการวิจัย

รูปแบบวัฒนธรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสараณิยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้วัฒนธรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสараณิยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.3.2 เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสараณิยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.3.3 เพื่อยืนยันองค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสараณิยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัฒนธรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสараณิยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีผู้สูงอายุในจังหวัดขอนแก่น จังหวัดนครพนม และจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 384 คน การใช้สถิติวิเคราะห์

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ต้องใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ เพราะว่ามีตัวแปรจำนวนมาก (Multivariate) ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของ Comrey & Lee (1992) และ Chung The Fan (1952) 2) ผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 5 รูป/คน

1.4.2 ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาและสร้างนวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีเนื้อหาประกอบด้วย 1) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา 2) แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม 3) แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ 4) แนวคิดเกี่ยวกับหลักสราณียธรรม และ 5) การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชน

1.4.3 ขั้นตอนของการวิจัย ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยกำหนดเวลาเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้นวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระยะที่ 2 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระยะที่ 3 สร้างรูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.4.3 ด้านพื้นที่ ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดนครพนม และจังหวัดมหาสารคาม

1.4.4 ด้านระยะเวลา ได้แก่ ปีงบประมาณ 2566 (ตุลาคม 2565 – กันยายน 2566)

1.5 นิยามศัพท์

เพื่อให้เกิดความเข้าใจถูกต้องและตรงกันในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1.5.1 นวัตกรรม หมายถึง สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีองค์ประกอบของนวัตกรรม ดังนี้ 1) เป็นสิ่งใหม่ 2) เน้นใช้ความรู้ความคิดสร้างสรรค์ 3) เป็นประโยชน์ ต้องตอบได้ว่าสิ่งที่เราสร้างเป็นอย่างไร 4) เป็นที่ยอมรับ และ 5) มีโอกาสในการพัฒนา ในการวิจัยครั้งนี้คือ นวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.5.2 รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองที่สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุดของตัวแปรหรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยเข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะในการวิจัยครั้งนี้คือ รูปแบบเสริมสร้าง

ภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.5.3 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม หมายถึง การพัฒนาการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของครอบครัวผู้สูงอายุ ชุมชน สังคม ให้มีความเข้มแข็งและอบอุ่นสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากปัญหาทางสังคมต่างๆ อย่างมั่นคง ไม่หวั่นไหวต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและรู้เท่าทันกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นและสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเองสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา หาแนวทางป้องกัน แก้ไขปัญหาและพัฒนาครอบครัวตนเองชุมชน และสังคมได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

1.5.4 หลักสราณียธรรม หมายถึง ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน หลักการอยู่ร่วมกัน เพื่อเป็นแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุข มี 6 ประการ ดังนี้

1) เมตตาทายกรรม หมายถึง การสนับสนุนช่วยเหลือกันทางด้านกำลังใจ ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่างๆ ของหมู่คณะด้วยความเต็มใจ เช่น ช่วยถือสิ่งของ ช่วยทำความสะอาดที่อยู่อาศัย หาดอาหารให้รับประทาน ซักเสื้อผ้าให้ แสดงอาการกิริยาสุภาพต่อกัน มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน เคารพนับถือกัน รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ยกตนข่มท่าน มีสัมมาคารวะ ไม่ไปเบียดเบียนหรือใช้กำลังข่มเหงผู้อื่น ไม่ใช้กำลังในการแก้ไข้ปัญหา ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2) เมตตาจริกรรม หมายถึง การพูดแต่สิ่งที่ดีงาม พูดกันด้วยความรักความปรารถนาดี รู้จักการพูดให้กำลังใจซึ่งกันและกันในยามที่เพื่อนร่วมสังคมประสบกับความทุกข์ ความผิดหวัง หรือปัญหา ต่าง ๆ ควรพูดแนะนำแต่สิ่งที่ดี แจ้งสิ่งที่ประโยชน์สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี พูดอย่างใดก็ทำอย่างนั้น ไม่โกหกมดเท็จ กล่าววาจาสุภาพ ใ้วาจาที่แสดงความเคารพนับถือต่อกัน เจริญกันด้วยเหตุผล ด้วยสติปัญญา ไม่ใช่โทษะเป็นตัวนำ พูดอย่างมีจิตสำนึกในผลประโยชน์สุขร่วมกันพูดจาสร้างสรรค์ หากไม่มีความสามารถที่จะพูดแนะนำอะไรใครได้ ก็ไม่ควรพูดซ้ำเติม หรือนำไปนินทาว่าร้าย หรือกล่าวร้ายเสียดสีประชดประชันกัน ไม่ว่าจะเป็นต่อหน้าหรือลับหลัง

3) เมตตาโมกรรม หมายถึง การคิดดี มองกันในแง่ดี มีความหวังดี ปรารถนาดี มีความรักความเมตตาต่อกัน คิดทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน คิดพิจารณาวิวินิจฉัย คิดวางแผนต่าง ๆ โดยมุ่งทำให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน ไม่คิดทำร้ายซึ่งกันและกัน ไม่คิดอิจฉาริษยา ไม่คิดอคติ ไม่คิดพยายาพหไม่คิดผูกโกรธแค้นเคืองกัน รู้จักให้ออกาสและให้อภัยต่อกันอยู่เสมอ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

4) สาธารณโภคี คือ เมื่อได้สิ่งใดมาก็รู้จักแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ แม้เป็นของเล็กน้อยก็ยินดีแจกจ่ายให้กับทุกคนได้มีส่วนร่วมใช้ของบริโภคทั่วกัน รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์ต่อกันด้วยความชอบธรรม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามอัธยาศัย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันอยู่เสมอตามโอกาสอันควร รู้จักเฉลี่ยแจกจ่ายสงเคราะห์ เช่น บริจาคอาหาร เครื่องอุปโภคบริโภคเครื่องมือเครื่องมื่อ ตลอดจนวิทยาการความรู้ต่าง ๆ ให้แก่ เพื่อนมนุษย์ รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันโดยไม่ทำลายระบบนิเวศน์สิ่งแวดล้อมที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อมวลมนุษยย์ มุ่งช่วยเหลือและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะ ไม่ตระหนี่ ไม่ขี้เหนียว ไม่โลภ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนฝ่ายเดียว ไม่เอารัดเอาเปรียบใคร แม้จะมีช่องทางให้ทำได้ก็ตาม

5) สีสสามัญญา คือ การมีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคมที่ตนเองอยู่ร่วม รู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ไม่ก้าวร้าวหน้าที่กัน ไม่บ้าอำนาจ หรือถือตนว่าตัวเองยิ่งใหญ่กว่าผู้อื่น ไม่ถืออภิสิทธิ์ใดๆทั้งปวง ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ ไม่ฝ่าฝืนมติหรือหลักการของหมู่คณะอันจะก่อให้เกิดความหวาดระแวง ไม่ไว้นื้อเชื่อใจกัน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

6) ทัศนสามัญญา คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นสันทุกข์ หรือขจัดปัญหา ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดีงาม หรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกันไม่ยึดถือความคิดของตนเองเป็นใหญ่ฝ่ายเดียว เมื่ออยู่ร่วมกันในสังคม ต้องรู้จักฟังความคิดเห็นของผู้อื่นบ้าง ของสังคมโดยรวมบ้าง เมื่อความคิดเห็นของตนเองแตกต่างจากคนหมู่มาก ก็ต้องหันมาพิจารณาตัวเอง ปรับมุมมอง ทัศนคติของตัวเองให้เข้ากับคนหมู่มาก เรียกว่ารู้จักแสวงหาจุดร่วม และสวณไว้ซึ่งจุดต่างไม่สร้างข้อขัดแย้งโดยไม่มีเหตุผล ต้องมีความเข้าใจในเรื่องสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของแต่ละบุคคล ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

1.5.5 ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปทั้งเพศชายและหญิงที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น จังหวัดนครพนม และจังหวัดมหาสารคาม

1.5.6 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยการพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น จังหวัดนครพนม และจังหวัดมหาสารคาม

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.6.1 ทำให้ทราบองค์ประกอบและตัวบ่งชี้นวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.6.2 ทำให้ทราบผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.6.3 ทำให้ได้รูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยประยุกต์ใช้การออกแบบเพื่อพัฒนาตัวแทรกแซง

1.6.4 สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคอื่นของประเทศไทยต่อไป

1.7 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้

- 1.7.1 กระทรวงสาธารณสุข
- 1.7.2 กระทรวงมหาดไทย
- 1.7.3 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด
- 1.7.4 กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- 1.7.5 สำนักงานประกันสุขภาพ
- 1.7.6 องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 1.7.7 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุ วิธีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า ทฤษฎี แนวคิด จากเอกสาร ตำรา บทความ นโยบาย และแผนต่างๆ รวมทั้งผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดภูมิคุ้มกันทางสังคม
- 2.2 แนวคิดการพัฒนานวัตกรรม
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
- 2.4 หลักสราณียธรรม
- 2.5 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ที่วิจัย
- 2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 สรุปกรอบแนวความคิด

2.1 แนวคิดภูมิคุ้มกันทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในสถาบันครอบครัวที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีความจำเป็นต้องได้รับการเสริมสร้างพลังทางสังคมจะเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญที่จะเป็นกลไกช่วยให้การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติในด้านต่าง ๆ สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามเป้าหมาย การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมไทย มีนักวิชาการได้กล่าวถึงภูมิคุ้มกันทางสังคม ไว้ดังนี้

ความหมายของภูมิคุ้มกันทางสังคม กรมกิจการผู้สูงอายุ กล่าวว่า ภัยทางสังคมของผู้สูงอายุ หมายถึง สิ่งที่เกิดความเสียหาย สูญเสีย หรือเป็นอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้สูงอายุ อันเนื่องมาจากโครงสร้าง สถานการณ์ ความสัมพันธ์ของคนในสังคม โดยภัยทางสังคมนี้อาจส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ การลงละเมิด ทางเพศ การเอาเปรียบหรือหาประโยชน์ทางทรัพย์สิน การละเลยทอดทิ้งทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ รวมถึงการละเว้นในสิ่งที่พึงกระทำต่อผู้สูงอายุด้วย (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2558)

สอดคล้องกับ กรมกิจการผู้สูงอายุ ที่กล่าวว่า ภัยทางสังคมของผู้สูงอายุ สามารถแบ่งได้เป็น 5 ประเภท ดังนี้ 1) การทำร้ายร่างกาย 2) การทำร้ายจิตใจ 3) การลงละเมิดทางเพศ 4) การเอาเปรียบหรือหาประโยชน์ทางทรัพย์สิน และ 5) การละเลยทอดทิ้ง (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2558)

ซึ่ง กรวรรณ คำกรเกตุ, อุนิษา เลิศโตมรสกุล กล่าวว่า แนวทางการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันเด็กและเยาวชนจะต้องสอดคล้องกับองค์ประกอบ 4 ประการ ดังนี้ องค์ประกอบ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล องค์ประกอบ 2) ปัจจัยครอบครัว องค์ประกอบ 3) ปัจจัยสถาบันการศึกษา และ องค์ประกอบ 4) ปัจจัยทางด้านชุมชน/สังคม (กรวรรณ คำกรเกตุ, อุนิษา เลิศโตมรสกุล, 2564)

ขณะที่ Julia Myslyakova กล่าวว่า แนวคิดภูมิคุ้มกันทางสังคม ในแวดวงสาธารณสุข กล่าวคือ กลไกของร่างกายมนุษย์ที่จะสร้างภูมิคุ้มกันขึ้นมาเพื่อต่อต้านเชื้อโรคทั้งภายในและภายนอก ร่างกาย (Julia Myslyakova, 2020)

นอกจากนี้ Niklas Luhmann กล่าวว่า ภูมิคุ้มกันทางสังคมเป็นที่มาของการรักษา เสถียรภาพของกลไกในสังคมและการมีมาตรการที่จำเป็นเพื่อสนับสนุนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และรับมือกับภัยคุกคามได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Niklas Luhmann, 2013)

ส่วน World Health Organization กล่าวว่า การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม จำเป็นต้องใช้วัคซีนทางสังคม (Social vaccine) ซึ่งในทางสาธารณสุข วัคซีนทางสังคม คือ การมุ่งส่งเสริมสุขภาพของประชาชนและนโยบายด้านสาธารณสุขที่คำนึงถึงมิติทางสังคมร่วมด้วย โดยให้ความสำคัญกับความไม่เท่าเทียมกันในสังคมและปัจจัยสังคมกำหนดสุขภาพ ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมของบุคคลที่เชื่อมโยงกับเงื่อนไขในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น นโยบายและระบบเศรษฐกิจ ภาวะการพัฒนา บรรทัดฐานทางสังคม นโยบายสังคมและระบบการเมือง เป็นต้น (World Health Organization, 2022)

สรุปได้ว่า ภูมิคุ้มกันทางสังคม หมายถึง การเสริมสร้างให้ครอบครัวผู้สูงอายุให้มีความเข้มแข็งทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ซึ่งสามารถน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาและหลักสราณียธรรมผสมผสานเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ต่อไป

2.2 แนวคิดการพัฒนานวัตกรรม

2.2.1 ความหมายและความสำคัญของนวัตกรรม

มีนักวิชาการหลายท่านได้สรุปและให้ความหมายไว้ดังนี้

จิตรวรรณ เอกพันธ์ ให้ความหมายของนวัตกรรม หมายถึง เป็นสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นอาจอยู่ในรูปของความคิด วิธีปฏิบัติ กระบวนการ การบริการ วัตถุสิ่งของ โดยเกิดขึ้นจากการใช้ความรู้ ความคิดการเรียนรู้ การคิดค้น การผลิต การพัฒนา การปรับปรุง และการประยุกต์ใช้ (จิตรวรรณ เอกพันธ์, 2562)

ขณะที่ วัชรภรณ์ อมรศักดิ์ ได้ให้ความหมายของนวัตกรรม หมายถึง สิ่งใหม่ที่ไม่ว่าจะเป็นแนวคิด วิธีการ หรือว่าผลิตภัณฑ์ ที่ส่งผลให้การปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลง ริเริ่มใหม่เกิดผลใหม่ในทางสร้างสรรค์ให้สิ่งที่มีอยู่เดิมนั้นพัฒนา หรือดีขึ้นกว่าเดิม (วัชรภรณ์ อมรศักดิ์, 2562)

ส่วน สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของนวัตกรรม หมายถึง สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2562)

ขณะเดียวกัน สุกัญญา แซ่มซ้อย ให้ความหมายของนวัตกรรม หมายถึง สิ่งใหม่ที่มนุษย์สร้างหรือพัฒนาขึ้นมาโดยอาศัยความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ซึ่งนวัตกรรมสามารถแบ่งออกเป็นหลายประเภทขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกหากจำแนกตามลักษณะของนวัตกรรมแบ่งได้ 2 แบบ ดังนี้ 1) นวัตกรรม ผลิตภัณฑ์ และ 2) นวัตกรรมกระบวนการหากจำแนกตามลักษณะการเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรม แบ่งได้เป็น 4 แบบ ได้แก่ แบบที่ 1) นวัตกรรมที่ไม่ได้ทำต่อเนื่องจากสิ่ง

อื่น แบบที่ 2) นวัตกรรมส่วนเพิ่ม แบบที่ 3) นวัตกรรมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ และ แบบที่ 4) นวัตกรรมพลิกผันจากดิจิทัล (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2563)

ซึ่ง สุวนิตย์ ยงค์มกล ได้ให้ความหมายของนวัตกรรม หมายถึง แนวคิด การปฏิบัติ หรือ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เป็นสิ่งที่คิดขึ้นใหม่ หรือเป็นการพัฒนาดัดแปลงมาจากของเดิมที่มีอยู่แล้วเข้ามาเปลี่ยนแปลง หรือเพื่อปรับปรุงผลิตภัณฑ์ บริการ กระบวนการ วิธีการที่ทำอยู่เดิมแล้วอีกระดับหนึ่ง เกิดการทำให้ใหม่ขึ้นอีกครั้งที่ 2 (Renewal) ซึ่งหมายถึง การปรับปรุงสิ่งเก่าและพัฒนาศักยภาพ นวัตกรรมไม่ใช่การขัดหรือล้มล้างสิ่งเก่าให้หมดไป แต่เป็นการปรับปรุงเสริมแต่งและพัฒนาใช้ให้เกิด ประสิทธิภาพ ประการสำคัญ นวัตกรรมจะต้อง ให้ผลเชิงบวก คือเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพ ให้ผลที่ดีต่อบุคคล องค์กร หรือสังคมโดยรวม (สุวนิตย์ ยงค์มกล, 2564)

นอกจากนี้ ชุณวัฒน์ ปุงบางกระดี่ ได้ให้ความหมายของนวัตกรรม หมายถึง สิ่งที่เกิด จากการคิดการประดิษฐ์อย่างเป็นระบบ เพื่อนำมาใช้ ในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาให้เกิดการ เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (ชุณวัฒน์ ปุงบางกระดี่, 2564)

ส่วน วิทวัช กุญแก้ว ได้ให้ความหมายของนวัตกรรม หมายถึง การใช้ความรู้และ ความคิดเพื่อสร้างสรรค์ให้เกิด สิ่งใหม่ไม่ว่าจะเป็น แนวคิด วิธีการ หรือว่าผลิตภัณฑ์ ที่ส่งผลให้การ ปฏิบัติการเปลี่ยนแปลง ริเริ่มใหม่ เกิดผลใหม่ในทางสร้างสรรค์ให้สิ่งที่มีอยู่เดิมนั้นพัฒนา หรือดีขึ้น กว่าเดิม โดยนวัตกรรมจะต้อง สามารถนำไปใช้ได้จริง พัฒนาสิ่งที่มีอยู่ให้ดีขึ้น เกิดผลดี มีมูลค่า มีประโยชน์ทางสังคม เศรษฐกิจ (วิทวัช กุญแก้ว, 2565)

ซึ่ง สุกัญญา แซ่มซ้อย ให้ความหมายของนวัตกรรม หมายถึง การสร้างหรือทำสิ่งใหม่ การเปลี่ยนแปลงวิธีการหรือแนวคิดใหม่ เพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ทั้งในลักษณะที่เป็นสินค้าและ บริการ กระบวนการ หรือรูปแบบใหม่ที่แก้ไขปัญหาหรือตอบสนองความต้องการในปัจจุบันและ อนาคตและสามารถสร้างคุณค่าใหม่หรือมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์นั้น (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2565)

ขณะที่ รุ่งทิพย์ มานะกิจ ได้ให้ความหมายของ นวัตกรรม คือ สิ่งใหม่หรือวิธีการใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างหรือพัฒนาขึ้นมา เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อ เศรษฐกิจ สังคม และประเทศชาติ โดยแนวทางการพัฒนานวัตกรรมตามแนวคิดเชิงออกแบบแต่ละ ขั้นตอนมีกระบวนการพัฒนานวัตกรรม ดังนี้ ขั้นที่ 1 การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Empathize) คือ ขั้นตอนในการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี งานวิจัย และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้กรอบแนวคิด การวิจัย จนนำไปสู่การศึกษา ระดับสมรรถนะนักการศึกษาปฐมวัยมืออาชีพของผู้บริหารโรงเรียน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนตามแนวคิดสมรรถนะนัก การศึกษาปฐมวัยมืออาชีพ ขั้นที่ 2 การระบุปัญหา (Define) คือ ขั้นตอนในการศึกษาระดับสมรรถนะ นักการศึกษาปฐมวัยมืออาชีพของผู้บริหารโรงเรียน และการหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ผู้บริหารโรงเรียนตามแนวคิดสมรรถนะนักการศึกษาปฐมวัยมืออาชีพ ขั้นที่ 3 การสร้างแนวคิดใหม่ (Ideate) ขั้นที่ 4 การทำนวัตกรรมต้นแบบ (Prototype) และขั้นที่ 5 การทดสอบ (Test) คือ ขั้นตอน ในการออกแบบและพัฒนานวัตกรรม (รุ่งทิพย์ มานะกิจ, 2566)

ส่วน เบญญาภา วิไลวรรณ ได้ให้ความหมายของนวัตกรรม หมายถึง กระบวนการสร้าง ความรู้ การเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดแนวคิดหรือวิธีการใหม่ ๆ เพื่อสร้างสรรค์พัฒนาผลลัพธ์ให้เกิด

มูลค่าเพิ่มหรือสร้างคุณค่าใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง เศรษฐกิจ และสังคม (เบญญาภา วิไลวรรณ, 2566)

สอดคล้องกับ วุฒิชัย ไกรวิเศษ ได้ให้ความหมายของนวัตกรรม หมายถึง แนวความคิด ผลิตภัณฑ์ การบริการ หรือกระบวนการต่าง ๆ ที่ถูกคิดค้นขึ้นใหม่โดยการใช้ความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดจากการบูรณาการใช้ความรู้ และต้องเป็น แนวความคิด ผลิตภัณฑ์ การบริการ หรือกระบวนการ ที่ได้รับการยอมรับและถูกนำไปใช้เพื่อสร้าง มูลค่าให้กับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (วุฒิชัย ไกรวิเศษ, 2566)

ขณะเดียวกัน Utterback ให้ความหมายของ นวัตกรรม หมายถึง สิ่งที่ยอดของสิ่งประดิษฐ์ ที่เข้าถึงและเป็นที่ยอมรับของตลาดในลักษณะของผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือเป็นกระบวนการใหม่ที่มีการพัฒนาขึ้นมาใช้เป็นครั้งแรกและทำให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Utterback, 2004)

ส่วน Marina ให้ความหมายของ นวัตกรรม หมายถึง การสร้างความรู้และ ความคิดใหม่ เพื่อให้ผลลัพธ์ใหม่ทางธุรกิจ ซึ่งให้ความสำคัญกับการปรับปรุงกระบวนการดำเนิน ธุรกิจภายในองค์กร (Internal Business Process) และโครงสร้างธุรกิจเพื่อสร้างสินค้าและบริการที่ สร้างขึ้นตามความต้องการของตลาด (Marina, 2007)

ขณะที่ Schilling (2008) ได้ให้ความหมายของ นวัตกรรม หมายถึง การนำความคิดไปใช้ในเชิงปฏิบัติ เพื่อให้ได้สิ่งใหม่ หรือกระบวนการใหม่ (Schilling, 2008)

และ Tidd and Bessant (2018) ให้ความหมายของ นวัตกรรม หมายถึง การทำในสิ่ง ที่แตกต่างจากคนอื่นโดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวเราให้กลายมาเป็นโอกาส และ ถ่ายทอดไปสู่แนวความคิดใหม่ที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ซึ่งนวัตกรรม (Innovation) มาจากภาษาละตินว่า Innovare ที่มีความหมายว่า เพื่อสร้างสิ่งใหม่ (Tidd and Bessant, 2018)

สำหรับความสำคัญของการพัฒนานวัตกรรม ซึ่ง สุกัญญา แซ่ม้อย (2565) ได้กล่าวว่า นวัตกรรมได้รับการยอมรับว่าเป็น ปัจจัยสำคัญของโลกในยุคปัจจุบัน จนได้มีการนำความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมของแต่ละ ประเทศไปจัดลำดับประเทศที่เศรษฐกิจถูกขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมที่ เรียกว่า “ความสามารถในการ แข่งขันด้านนวัตกรรม” หรือ “Global Innovation Index” โดย World Intellectual Property Organization ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจเป็น Value Based Economy คือ เศรษฐกิจถูก ขับเคลื่อนด้วยคำว่า “คุณค่า” คือความสำคัญของคำว่านวัตกรรมและ นวัตกรรมจะไม่มีความเป็นไปได้ เลยหากปราศจากคุณค่า และจะอย่างไรให้ประเทศสามารถสร้าง คนให้สามารถสร้างคุณค่าให้กับ สังคมซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น นวัตกรรม คือสิ่งที่สำคัญและจำเป็นในยุคปัจจุบัน เนื่องจากนวัตกรรมช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศ

สอดคล้องกับ เบญญาภา วิไลวรรณ กล่าวว่า ความสำคัญของนวัตกรรม หมายถึง การ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยการใช้ความรู้และความ สร้างสรรค์ ประกอบด้วย 3 ลักษณะ คือ 1) การจำแนกตามเป้าหมายของนวัตกรรม 2) ตามระดับ ของการ เปลี่ยนแปลง และ 3) ตามขอบเขตของผลกระทบ (เบญญาภา วิไลวรรณ, 2566)

สรุปได้ว่า นวัตกรรม หมายถึง กระบวนการสร้างความรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิด แนวคิดหรือวิธีการใหม่ ๆ เพื่อสร้างสรรค์พัฒนาผลลัพธ์ให้เกิดมูลค่าเพิ่มหรือสร้างคุณค่าใหม่ที่เป็น

ประโยชน์ต่อตนเอง เศรษฐกิจ และสังคม การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานุกรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้สมาชิกในครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ต่อไป

2.2.2 การพัฒนานวัตกรรม

แนวทางการพัฒนานวัตกรรมที่สำคัญจะมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยวิธีการดังกล่าวคือการพัฒนาวัตกรรมการใช้การคิดเชิงออกแบบ (Design thinking) และทฤษฎีระบบ (The System Theory) ซึ่ง ประเมศวร์ ชะรอยนุช กล่าวว่า การพัฒนานวัตกรรม หมายถึง กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design thinking) เป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับผู้ใช้งานเป็นศูนย์กลาง มุ่งเน้นการใช้นutzerเป็นศูนย์กลางของการแก้ปัญหา มุ่งเน้นการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และอาศัยการคิดเชิงบวกในการเรียนรู้เพื่อหาแนวทาง ในการแก้ไข ปัญหาได้ตรงกับความต้องการสูงสุด เพื่อการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยขั้นตอน ของ กระบวนการพัฒนานวัตกรรม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การทำความเข้าใจปัญหาอย่าง ลึกซึ้ง (Empathize) 2) การกำหนดความต้องการจำเป็น (Define) 3) การใช้แนวคิดจากมุมมองหลาย ด้านมาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (Ideate) 4) การสร้างต้นแบบจากความคิดสร้างสรรค์ (Prototype) 5) การทดสอบต้นแบบ (Test) (ประเมศวร์ ชะรอยนุช, 2565)

นอกจากนี้ Gavin Ambrose and Paul Harris ได้เสนอ 7 ขั้นตอนของกระบวนการ คิดเชิงออกแบบซึ่งใช้ในการทำงานของนักออกแบบ ได้แก่ 1) นิยามตีกรอบ (Define) รวบรวมข้อมูล ปัญหา ความต้องการ เป้าหมาย เพื่อระบุ ปัญหาให้ชัดเจน 2) ค้นคว้า (Research) ค้นหารวบรวม ข้อมูล ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ 3) ระดมความคิด Ideate) ระดมความคิด คิดหา แนวทาง รูปแบบในการแก้ปัญหา 4) สร้างต้นแบบ (Prototype) สร้างต้นแบบแนวความคิดที่ คิดได้แต่ละ แบบ และทดลองใช้ 5) เลือก (Select) เลือกแนวทาง หรือรูปแบบที่เหมาะสมที่สุดกับ ปัญหา หรือบริบท ของเรา 6) นำไปใช้ (Implement) นำแนวทาง หรือรูปแบบที่ได้ไปใช้ในการ แก้ปัญหาจริง 7) ศึกษาสะท้อนกลับ (Learn) สังเกตผลสะท้อนกลับ (Gavin Ambrose and Paul Harris, 2010)

ส่วน Hasso Plattner Institute of Design กล่าวถึง แนวคิดในการใช้สร้างและพัฒนา นวัตกรรม เป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับผู้ใช้งานเป็นศูนย์กลาง มุ่งเน้นการใช้นutzerเป็น ศูนย์กลางของการแก้ปัญหา มุ่งเน้นการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และอาศัยการคิดเชิงบวกในการ เรียนรู้เพื่อหาแนวทางในการแก้ไข ปัญหาได้ตรงกับความต้องการสูงสุดเพื่อการแก้ปัญหาอย่างมี ประสิทธิภาพ โดยขั้นตอนของกระบวนการพัฒนานวัตกรรมประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การทำความเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง เป็นกระบวนการที่สำคัญของกระบวนการพัฒนานวัตกรรมตาม แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ

ขั้นที่ 2 การกำหนดความต้องการจำเป็น โดยการกำหนดกรอบปัญหานี้จะต้องตั้งอยู่บน พื้นฐานของความรู้ ความเข้าใจ เป็นปัญหาที่ตั้งขึ้นอย่างมีความหมาย

ขั้นที่ 3 การใช้แนวคิดจากมุมมองหลายด้านมาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ค้นหาแนวทางการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด เพื่อจะนำไปใช้ ในการพัฒนานวัตกรรมต้นแบบ

ขั้นที่ 4 การสร้างต้นแบบจากความคิดสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการนำแนวทางการแก้ปัญหาในขั้นที่ 3 มาพัฒนาเป็นนวัตกรรมให้มีความเป็นรูปธรรม

ขั้นที่ 5 การทดสอบต้นแบบ เป็นกระบวนการแก้ไข และพัฒนาต้นแบบให้ดียิ่งขึ้น โดยนำไปทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายที่เสมือนจริง เพื่อตรวจสอบดูว่านวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายหรือไม่ และมีจุดผิดพลาดส่วนใดบ้าง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้ต้นแบบมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (Hasso Plattner Institute of Design, 2010)

ขณะที่ Dimitri ได้นำเสนอโครงสร้างนวัตกรรมของ BMGI และวิธีการ D4 ได้เสนอกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรม ชื่อว่า BMGI's Rapid Innovation Cycle โดยอธิบายว่า การจะได้มาซึ่งนวัตกรรมหรือการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์นั้นไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการแก้ปัญหาเดิม แต่สามารถค้นหาและสร้างสรรค์วิธีการใหม่ หรือวิธีการเดิมที่เคยมีอยู่ในสาขาอื่นนำมาแก้ปัญหา ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) การระบุปัญหาที่แท้จริง (Define) อันเป็นหัวใจสำคัญของการสร้าง นวัตกรรม
- 2) การค้นหาแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับปัญหาดังกล่าว (Discover)
- 3) การนำแนวทางเหล่านั้นจะต้องนำมาถูกกลั่นกรองและคัดเลือกแนวทางที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติมากที่สุดเพื่อพัฒนาเป็นนวัตกรรม (Develop)
- 4) การนำนวัตกรรมที่สร้างสรรค์มาแล้วนั้นนำไปทดลองปฏิบัติว่าสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงหรือไม่อย่างไร (Demonstrate) (Dimitri, 2014)

ขณะเดียวกัน Stanford D. School ได้กล่าวถึงการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ว่าเป็นกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ที่มุ่งเน้นการทำความเข้าใจความต้องการของผู้อื่น การทดสอบที่รวดเร็ว (Rapid Testing) และการทำซ้ำ (Iterate) เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่สร้างสรรค์ (Stanford D. School, 2016)

ส่วน Council ได้กล่าวถึง การออกแบบว่ามีหลายระดับ ตั้งแต่การออกแบบสัญลักษณ์ (Symbols) ตราสินค้าซึ่งเป็นการ ออกแบบขั้นต้น การออกแบบสินค้า (Products) เช่น เฟอร์นิเจอร์ อุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ การออกแบบบริการหรือการปฏิสัมพันธ์ (interactions) และการออกแบบที่มีความซับซ้อนที่สุด ได้แก่ การออกแบบระบบ (Systems) เช่น การออกแบบระบบนิเวศ โดยการคิดเชิงออกแบบจึงเปรียบเสมือนทัศนคติและทักษะที่ใช้ในการออกแบบระดับที่มีความซับซ้อน ได้แก่ การออกแบบการปฏิสัมพันธ์ หรือการออกแบบระบบที่มีความซับซ้อน ซึ่งมีกระบวนการดังนี้

- 1) การค้นหา (Discover) ปัญหา หรือความเข้าใจของปัญหา เป็นการเริ่มต้น โครงการด้วยมุมมองที่เปิดกว้าง มองมุมใหม่อย่างไม่มีอคติ และรวบรวมความคิดอ่านและความเข้าใจ เกี่ยวกับปัญหาหรือความต้องการที่เกิดขึ้น โดยผ่านกระบวนการวิจัยทางการตลาด การวิจัยผู้ใช้งาน การสังเกตการณ์ผู้ใช้งาน เป็นต้น

2) การระบุ (Define) ขอบข่ายของปัญหา เป็นขั้นตอนของการระบุความหมาย ทำความเข้าใจ วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของข้อมูลที่ได้มาจากการค้นหา มีการเรียงลำดับความสำคัญ ลำดับความเร่งด่วน และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ โดยเป้าหมายของขั้นตอนนี้คือการพัฒนารอบแนวคิดของความท้าทายหรือปัญหาให้มีความชัดเจนและสร้างสรรค์ เครื่องมือที่ใช้ในการระบุ ได้แก่ การบริหารจัดการโครงการ (Project Management)

3) การพัฒนา (Develop) ทางแก้ไขที่เป็นไปได้ เป็นขั้นตอนที่มีการพัฒนาทางออกหรือแนวคิดที่จะแก้ไขปัญหาหรือความท้าทาย มีการทำแบบตั้งต้น ทดสอบ และปรับแก้ไข เป็นขั้นตอนของการทดสอบและแก้ไขใหม่ (Trial and Error) เพื่อการพัฒนาและทำให้ทางออกนั้นมีความเหมาะสมที่สุด โดยเครื่องมือในการพัฒนา ได้แก่ การระดมสมอง การทำแบบจำลองตั้งต้น การบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ในการทำงาน เป็นต้น

4) การส่งมอบ (Deliver) ทางแก้ไขที่มีประสิทธิภาพ เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ทางออกหรือสิ่งที่ออกแบบมาได้รับการตรวจสอบ ผลิต และนำออกมาใช้งาน (Council, 2019)

ซึ่ง IDEOU ได้ระบุถึงวิธีการคิดเชิงออกแบบในมุมมองของ IDEOU โดยมีลักษณะ ใกล้เคียงกับแนวคิดของ Stanford แต่มีจำนวนขั้นตอนที่มากขึ้น โดยกล่าวว่าการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เป็นกระบวนการสร้างนวัตกรรมที่ใช้นุชย์เป็นศูนย์กลาง คือ ผู้ออกแบบจะใช้ เครื่องมือในการบูรณาการความต้องการของคน (Desirability) ความเป็นไปได้ของเทคโนโลยี (Feasibility) และปัจจัยสำเร็จของธุรกิจ (Viability) IDEOU ไม่ได้เป็นผู้ริเริ่มการคิดเชิงออกแบบ แต่ได้รับการยอมรับจากการนำแนวคิดมาใช้ในการแก้ปัญหาทั้งปัญหาระดับเล็กจนถึงระดับใหญ่ การคิดเชิงออกแบบจะสนับสนุนให้ทีมค้นหาความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง (Unmet Needs) ช่วยลดความเสี่ยงในการทดลองหรือการออกสินค้าใหม่ การหาคำตอบ (Solution) ที่ปฏิบัติ วิธีเดิมหรือความเชื่อเดิมที่เป็นอยู่ และเป็นการสร้างห้องครีเอทีฟได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งมี การประยุกต์ใช้การคิดเชิงออกแบบมากมายในมุมมองของการออกแบบสินค้า การปรับกระบวนการ การบริการ การออกแบบธุรกิจ ภาวะผู้นำหรือการเปลี่ยนแปลงองค์กร วิธีการคิดเชิงออกแบบ ในมุมมองของ IDEOU ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนดังนี้

1) การวางกรอบคำถาม (Frame a Question) คือ การวางกรอบคำถาม ที่กระตุ้นความคิด หรือแรงบันดาลใจในการมองหาทางออกที่สร้างสรรค์

2) การรวบรวมแรงบันดาลใจ (Gather Inspiration) คือ การสร้างแนวคิด แบบใหม่ เพื่อค้นหาความต้องการที่แท้จริง

3) การสร้างแนวคิดใหม่ (Generate Ideas) คือ มองข้ามทางออกหรือแนวคิด แบบเก่า เพื่อเปิดโอกาสให้เกิดแนวคิดหรือทางออกแบบใหม่

4) การทำให้แนวคิดเป็นรูปธรรม (Makes Ideas Tangible) คือ การสร้าง งานต้นแบบ เพื่อเรียนรู้และปรับปรุงให้สินค้าให้ดีกว่าเดิม

5) การทดสอบเพื่อเรียนรู้ (Test to Learn) คือ การเรียนรู้และเก็บข้อมูลจาก การทดลองสินค้าต้นแบบ

6) การแลกเปลี่ยนเรื่องราว (Share the Story) คือ การบรรยายเรื่องราว ของบุคคล เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการลงมือปฏิบัติ (IDEOU, 2022)

ส่วนการพัฒนานวัตกรรมโดยใช้ทฤษฎีระบบ (The System Theory) มีนักวิชาการและนักวิจัยหลายท่าน ได้ให้ความหมายของทฤษฎีระบบ ได้แก่ Cristina, Jacqueline, Francesco ได้ให้ความหมายของ ทฤษฎีระบบ หมายถึง ทฤษฎีระบบเป็นทฤษฎีสหวิทยาการเกี่ยวกับระบบในธรรมชาติทุกสังคม กรอบที่สามารถตรวจสอบปรากฏการณ์จากแนวทางแบบองค์รวม การคิดเชิงระบบมาจากการเปลี่ยนแปลงในความสนใจจากทั้งส่วนร่วมในการพิจารณาความเป็นจริง ข้อสังเกต

คือความสัมพันธ์ระหว่างชิ้นส่วนของตัวเองและเหตุการณ์ที่พวกเขาผลิตผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ของพวกเขาเป็นสิ่งที่สำคัญมากขึ้นกับผลที่ได้ว่าองค์ประกอบของระบบมีการเชื่อมต่ออย่างมีเหตุผลต่อวัตถุประสงคร่วมกัน มุมมองของระบบระบุว่าเราไม่สามารถที่จะเข้าใจปรากฏการณ์เพียงโดยการแบ่งมันออกเป็นชิ้นส่วนเล็ก ๆ แล้วค่อยแปรสภาพ ถึงแม้ว่าเราจะสามารถเริ่มต้นจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเบื้องต้นของปรากฏการณ์เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในสิ่งทั้งปวงที่ต้องสังเกต (Cristina, Jacqueline, Francesco 2010)

นอกจากนี้ Flood ได้ให้ความหมายของ ทฤษฎีระบบ หมายถึง การคิดเชิงระบบ มีอยู่ 2 หลักคือ 1) คิดเชิงระบบ สนับสนุนความคิดเกี่ยวกับระบบสังคมที่แท้จริงที่เกิดขึ้นอยู่ในโลก 2) คิดระบบ สนับสนุนการก่อสร้างทางสังคมของโลกที่เป็นระบบที่เน้นอยู่บนฐานความคิดที่เป็นระบบ ซึ่งมีความสำคัญและสอดคล้องกัน (Flood, 2010)

ขณะที่ Hofmann-Wellenh of Lichtenegger & Collins ได้ให้ความหมายของ ทฤษฎีระบบ หมายถึง ระบบ คือ การรวมตัวของสิ่งหลายสิ่ง เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยแต่ละสิ่งนั้นมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน หรือขึ้นต่อกันและกัน หรือมีผลกระทบต่อกันและกัน เพื่อให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่ง (Hofmann-Wellenh of Lichtenegger & Collins, 2013)

อย่างไรก็ตาม Li, Jin & Wang ได้ให้ความหมายของ ทฤษฎีระบบ หมายถึง ความหมายที่เป็นนามธรรม และรูปธรรม โดยความหมายที่เป็นนามธรรมของระบบ หมายถึง วิธีการปฏิบัติงานที่มีรูปแบบและขั้นตอนที่ไม่ตายตัว อาจผันแปรตามสภาพแวดล้อมและปัจจัยที่กำหนดให้ (Li, Jin & Wang, 2014)

ส่วน Shugabutdinova & Federation ได้ให้ความหมายของ ทฤษฎีระบบ หมายถึง แนวความคิดที่จะทำให้เกิดประโยชน์และมีความเข้าใจองค์การดีขึ้น คือ ระบบ (System) ระบบ หมายถึง ชุดของรายการต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันโดยมีหน้าที่เฉพาะของแต่ละรายการ (Shugabutdinova & Federation, 2014)

และ Lyasnikov, Dudin, Sekerin, Veselovsky & Aleksakhina ได้ให้ความหมายของ ทฤษฎีระบบ หมายถึง การพัฒนาของระบบนวัตกรรมแห่งชาติท่ามกลางการ เปลี่ยนแปลงสังคมและโครงสร้างพื้นฐาน องค์ประกอบที่สำคัญของระบบนวัตกรรมแห่งชาติคือ ฟังก์ชันระบบ บทบาทของระบบนวัตกรรมในการสร้างรูปแบบสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนของเศรษฐกิจโลกและระดับชาติ เศรษฐกิจที่สร้างมันขึ้นมากการพัฒนากระบวนการนวัตกรรมแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับการอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่สอดคล้องกันของการเปลี่ยนแปลงลำดับความสำคัญในแง่ของการค้นหา การพัฒนาการทดสอบและการใช้นวัตกรรมต่าง ๆ (Lyasnikov, Dudin, Sekerin, Veselovsky & Aleksakhina, 2014)

สรุปได้ว่า การพัฒนานวัตกรรมโดยใช้การคิดเชิงออกแบบ (Design thinking) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) นิยามตีกรอบ 2) ค้นหา 3) ระดมความคิด 4) สร้างต้นแบบ 5) เลือกแนวทาง 6) นำไปใช้ และ 7) ศึกษาสะท้อนกลับ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยบูรณาการการคิดเชิงออกแบบร่วมกับทฤษฎีระบบ ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ปัจจัยผลผลิต (Output) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชน

เชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้สมาชิกในครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ต่อไป

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

2.3.1 ความหมายของผู้สูงอายุ

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่าผู้สูงอายุ ไว้ดังนี้

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย กล่าวว่า พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 กำหนดให้บุคคลที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์และมีสัญชาติไทยเป็นผู้สูงอายุ โดยแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุไว้ 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 60-69 ปี), ผู้สูงอายุวัยกลาง (อายุ 70-79 ปี) และผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2558)

ดังนั้น รัชฎา พองธนกิจ กล่าวว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง วัยสูงอายุจัดเป็นวัยที่อยู่ในระยะท้ายสุดของชีวิต ลักษณะและพัฒนาการในวัยนี้จะตรงข้ามกับวัยเด็กคือมีแต่ความเสื่อมโทรมและสีกหรือ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้จะดำเนินไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป (รัชฎา พองธนกิจ, 2559)

อย่างไรก็ตาม สำนักงานสถิติแห่งชาติ กล่าวถึง การแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) ผู้สูงอายุระดับต้น (อายุระหว่าง 60-69 ปี) 2) ผู้สูงอายุระดับกลาง (อายุระหว่าง 70-79 ปี) 3) ผู้สูงอายุระดับปลาย (อายุระหว่าง 80 ปีขึ้นไป) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560)

ซึ่ง ธมนวรรณ อยู่ดี กล่าวว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60-65 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ซึ่งเป็นผู้ที่มีอายุมาก มีความเสื่อมถอยของสภาพร่างกาย สำหรับในประเทศไทยผู้สูงอายุคือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และต้องเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น (ธมนวรรณ อยู่ดี, 2560)

ส่วน บรรลุ ศิริพานิช กล่าวว่า ประชากรในกลุ่มผู้สูงอายุดังกล่าวเป็นผู้ผ่านประสบการณ์ชีวิต และมีภูมิปัญญา เต็มไปด้วย ความรู้ความคิด ความเชี่ยวชาญ ขณะเดียวกันก็เป็นผู้ที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์จิตใจ สุขภาพและสังคม ได้แบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้ 1) ผู้สูงอายุระดับต้น มีอายุระหว่าง 60-70 ปี 2) ผู้สูงอายุระดับกลาง มีอายุระหว่าง 71-80 ปี และ 3) ผู้สูงอายุระดับปลาย มีอายุระหว่าง 81 ปีขึ้นไป (บรรลุ ศิริพานิช, 2560)

ดังนั้น มนทิชา อุตมานันท์ กล่าวว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่อยู่ในวัยสุดท้ายของชีวิต การสูงอายุจะแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท ซึ่งแต่ละประเทศได้ใช้เกณฑ์ในการกำหนดการเป็นผู้สูงอายุแตกต่างกัน แต่ส่วนใหญ่ในทางปฏิบัติมักใช้อายุเป็นไปตามเกณฑ์การตัดสินใจของผู้สูงอายุโดยนับตามปีปฏิทิน (มนทิชา อุตมานันท์, 2561)

สอดคล้องกับ วาชร นพนรินทร์ กล่าวว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป กำหนดโดยใช้อายุตามปีปฏิทินตั้งแต่แรกเกิด (วาชร นพนรินทร์, 2563)

ขณะที่ อัฐณญา แพทย์ศาสตร์, พชรินทร์ รุจิรานุกูล กล่าวว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เป็นวัยบั้นปลายของชีวิตโดยมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมที่ลดลง (อัฐณญา แพทย์ศาสตร์, พชรินทร์ รุจิรานุกูล, 2563)

ส่วน อำพล ศรีมงคล กล่าวว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีหรือมากกว่านั้นซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของกฎหมายการปลดเกษียณอายุราชการ โดยผลพวงอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ

นั้นได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ คือ 1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย 2) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และ 3) การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ (อำพล ศรีมงคล, 2565)

ขณะที่ สุทธิพงศ์ บุญผดุง กล่าวถึง ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุแบ่งได้เป็น 3 ทฤษฎี คือ 1) ทฤษฎีทางชีววิทยา ได้อธิบายถึงกระบวนการทางสรีรวิทยาและการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างของอวัยวะต่าง ๆ ของทั้งการสูญเสียความสามารถในการต้านทานโรค 2) ทฤษฎีทางจิตวิทยา เป็นทฤษฎีที่เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้สูงอายุ เป็นการพัฒนาและปรับตัวเกี่ยวกับสติปัญญา ความนึกคิด ความจำ และการรับรู้แรงจูงใจรวมทั้งสังคมที่อยู่อาศัย และประสบการณ์ในอดีต 3) ทฤษฎีทางสังคมวิทยา เป็นทฤษฎีที่พยายามอธิบายสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุมีสถานะทางสังคมที่เปลี่ยนไป เพราะมนุษย์จะต้องมีการพัฒนาในแต่ละบุคคล และสิ่งแวดล้อมจะมีผลต่อการปรับตัว ทฤษฎีทางสังคม แบ่งได้ดังนี้ 3.1) ทฤษฎีไว้ภาระผูกพัน อธิบายว่าการละบทบาททางสังคม ซึ่งจะเป็นผลดีต่อทั้งสองฝ่าย คือ วัยหนุ่มสาวที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำหน้าที่ และสำหรับผู้สูงอายุก็ได้เตรียมรับกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น 3.2) ทฤษฎีกิจกรรมกล่าวถึง การมีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างบุคคล การมีปฏิสัมพันธ์การมีส่วนร่วมกิจกรรมในสังคม และความพึงพอใจในชีวิต เมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้น สถานะทางสังคมจะลดลง บทบาทเก่าจะถูกถอดถอนตัวออกไป ผู้สูงอายุควรพอใจในการร่วมกิจกรรมสนใจและร่วมเป็นสมาชิกในกิจกรรมต่าง ๆ 3.3) ทฤษฎีความต่อเนื่อง มาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อหาข้อสรุปใหม่ที่สามารถอธิบายชีวิตที่แท้จริงของผู้สูงอายุได้ คือ การที่ผู้สูงอายุจะมีความสุขในบั้นปลายชีวิตได้นั้น ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและรูปแบบการดำเนินชีวิตเดิมของผู้สูงอายุ (สุทธิพงศ์ บุญผดุง, 2554)

อย่างไรก็ตาม Miller กล่าวว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ผู้สูงอายุระยะเริ่มต้น อายุ 65-74 ปี ช่วงที่ 2 ผู้สูงอายุระยะกลาง อายุ 75-84 ปี และช่วงที่ 3 ผู้สูงอายุระยะสุดท้าย อายุ 85 ปีขึ้นไป (Miller, 1995)

และ World Health Organization กล่าวว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีหรือมากกว่านั้น เป็นผู้ที่สังคมยอมรับว่าสูงอายุจากการกำหนดของสังคม (World Health Organization, 2012)

สรุปว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีหรือมากกว่านั้นซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของกฎหมายการปลดเกษียณอายุราชการ ซึ่งผลอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในวันสูงอายุนั้นได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ คือ 1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย 2) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และ 3) การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากครอบครัวที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วยทั้งเพศชาย และเพศหญิง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น จังหวัดนครพนม และจังหวัดมหาสารคาม

2.3.2 แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566-2580)

เพื่อให้ประเทศไทยมีรอบทิศทางการทำงานด้านผู้สูงอายุที่มีความต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุแห่งชาติ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2580) จึงถูกจัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบในการบูรณาการและการทำงานเชิงรุกเพื่อรองรับสังคมสูงวัยของประเทศไทยและนำไปสู่สัมฤทธิ์ผลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งกรอบแนวคิดในการจัดทำแผนปฏิบัติการฉบับนี้จะเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ

วิสัยทัศน์

“ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดี มีหลักประกันมั่นคง เป็นพลังพัฒนาสังคม”

วัตถุประสงค์

1) เพื่อให้มีกรอบและแนวทางปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และแผนแม่บท อันจะก่อให้เกิดการบูรณาการแผนในทุกระดับ และนำไปสู่การขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุและการรองรับสังคมสูงวัยของหน่วยงานต่าง ๆ อย่างมีบูรณาการ

2) เพื่อเพิ่มคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้เพิ่มพูนศักยภาพของตนเองอย่างเต็มกำลังความสามารถ

3) เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ สภาพแวดล้อม การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างทั่วถึง เท่าเทียมและเป็นธรรม อันจะทำให้ดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า พึ่งพาตนเองได้ มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมและมีหลักประกันที่มั่นคงไปจนบั้นปลายของชีวิต

4) เพื่อรองรับสังคมสูงวัยเชิงรุก ด้วยการส่งเสริมให้ประชากรที่จะเป็นผู้สูงอายุในอนาคต โดยเฉพาะกลุ่มผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 25-59 ปีในปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นผู้สูงอายุในอีก 1-35 ปีข้างหน้า ตระหนักและเตรียมการให้พร้อมเพื่อให้มีชีวิตที่ดีในยามสูงอายุ พร้อมทั้งจะยอมรับและร่วมมือกับผู้สูงอายุในการเป็นพลังขับเคลื่อนสังคม หรือให้การเกื้อหนุนผู้สูงอายุในยามที่จำเป็น

แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2580) แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) แผนปฏิบัติการระยะเร่งด่วนใน 5 ปีแรก (พ.ศ. 2566 – 2570) โดยมีมาตรการและแนวปฏิบัติสำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาโครงการหรือกิจกรรม ตัวชี้วัดความสำเร็จของมาตรการในรูปของผลลัพธ์หรือผลกระทบโดยมีการกำหนดเป้าหมายในช่วง 5 ปีแรก ตลอดจนกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบในการขับเคลื่อนมาตรการตามแผนฯ เพื่อให้งานบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด

2) แผนปฏิบัติการระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2566 – 2580) เพื่อให้เห็นภาพและทิศทางในระยะยาวของการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุและรองรับสังคมสูงวัยของประเทศให้เกิดความต่อเนื่องกับแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2565) ซึ่งประกอบด้วยแผนปฏิบัติการย่อย 4 แผน

แผนปฏิบัติการย่อย แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 ประกอบไปด้วยแผนปฏิบัติการย่อย 4 แผน ได้แก่

แผนปฏิบัติการย่อยที่ 1 เตรียมความพร้อมของประชากรก่อนวัยสูงอายุ

มาตรการ

1) ส่งเสริมให้ประชากรอายุ 25-59 ปี เร่งเตรียมการก่อนยามสูงอายุในมิติทางเศรษฐกิจ

1.1) ส่งเสริมการออมเงินเพื่อยามชราภาพ

1.2) เร่งพัฒนาระบบบำนาญแห่งชาติแบบหลายชั้น

1.3) ขยายอายุเกษียณและส่งเสริมการทำงานต่อเนื่องของประชากรวัยทำงาน

2) สร้างเสริมความรู้ความเข้าใจถึงกระบวนการชราภาพ ตระหนักถึงคุณค่า ศักดิ์ศรี และมีความรับผิดชอบต่อผู้สูงอายุ

2.1) ส่งเสริมการให้ความรู้เรื่องกระบวนการชราภาพ

2.2) รณรงค์ให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

2.3) รักษาค่านิยมของสังคมในการดูแลรับผิดชอบต่อผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชน

3) ส่งเสริมการพัฒนาความรู้และศักยภาพตนเองอย่างต่อเนื่อง รู้เท่าทันและสามารถเลือกใช้ประโยชน์จากสื่อสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล

3.1) ส่งเสริมประชากรวัยทำงานให้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของตนเอง

3.2) ส่งเสริมการให้ความรู้และพัฒนาทักษะในการรู้เท่าทันสื่อและใช้สื่อสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์

4) เร่งเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ

4.1) สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการมีสุขภาพดีและพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์

4.2) ส่งเสริมการสร้างความรู้ด้านสุขภาพ

4.3) สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีความรอบรู้ด้านสุขภาพและการมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในชุมชน

5) ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับวัยสูงอายุ และเพิ่มโอกาสในการปรับปรุงที่อยู่อาศัย

5.1) เร่งสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

5.2) ส่งเสริมการปรับปรุงที่อยู่อาศัยโดยเฉพาะครัวเรือนที่มีบิดามารดาสูงอายุอาศัยอยู่ด้วย

5.3) ส่งเสริมการขยายตัวของธุรกิจและอุตสาหกรรมการผลิตวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ

แผนปฏิบัติการย่อยที่ 2 ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทุกมิติอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
มาตรการ

1) ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านเศรษฐกิจ

1.1) ปฏิรูประบบหลักประกันยามชราภาพให้เป็นไปอย่างบูรณาการและยั่งยืน สามารถครอบคลุมผู้สูงอายุอย่างพอเพียง ทั่วถึง และเป็นธรรม

1.2) ส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุทั้งภาคในระบบและนอกระบบ

1.3) เพิ่มพูนทักษะหรือโอกาสในการทำงานด้วยการเพิ่มช่องทางการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุวัยต้น

2) ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสุขภาพ

2.1) เสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ

2.2) พัฒนาระบบสุขภาพรองรับสังคมสูงวัยเชิงรุกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

3) ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสังคม

3.1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการเป็นพลังทางสังคม

3.2) ส่งเสริมการจัดการสื่อสารสนเทศเพื่อผู้สูงอายุ

3.3) ส่งเสริมศักยภาพครอบครัวและชุมชนในการดูแลผู้สูงอายุ

4) ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสภาพแวดล้อม

4.1) ส่งเสริมการปรับสภาพที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุทั้งภายในบ้านและนอกบ้าน

4.2) ส่งเสริมการจัดการสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการสาธารณะที่เอื้อต่อคนทุกวัยให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมเมืองและชนบท

4.3) สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงที่อยู่อาศัย วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สูงอายุ

4.4) สร้างระบบทางสัญจรและการคมนาคมทางบกที่เอื้อต่อคนทุกวัย

แผนปฏิบัติการย่อยที่ 3 ปฏิรูปและบูรณาการระบบบริหารเพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ

มาตรการ

1) แปลงแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุสู่การปฏิบัติและผลักดันให้ทุกภาคส่วนขับเคลื่อนแผนอย่างมีบูรณาการตั้งแต่ระดับชาติสู่ระดับท้องถิ่น

2) ติดตามและประเมินผลนโยบายและแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุในแต่ละระดับ

3) ปฏิรูประบบกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินงานของทุกภาคส่วนในการรองรับสังคมสูงวัยเชิงรุก

4) วางระบบกำลังคนด้านผู้สูงอายุทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในระดับชาติและระดับพื้นที่

5) เพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาและการจัดการงานด้านผู้สูงอายุขององค์กรชุมชน/ท้องถิ่นและผู้นำชุมชน

6) พัฒนาระบบการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ โดยเฉพาะกลุ่มที่เป็นกลุ่มเสี่ยง กลุ่มเปราะบางและกลุ่มที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง ทั้งในฐานะผู้รับบริการ ผู้รับสวัสดิการ หรือผู้บริโภคร

7) พัฒนาระบบปกป้องและฟื้นฟูผู้สูงอายุและครอบครัวในยามที่เกิดนานาวิฤติ

8) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

แผนปฏิบัติการย่อยที่ 4 เพิ่มศักยภาพการวิจัย การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมรองรับสังคมสูงวัย

มาตรการ

1) ส่งเสริมการผลิตงานวิจัยและนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนา ศักยภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

1.1) ส่งเสริมการพัฒนางานวิจัย/ผลิตภัณฑ์ด้านผู้สูงอายุหรือบริการ/ระบบหรือกระบวนการใหม่เพื่อเพิ่มศักยภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

1.2) ส่งเสริมให้มีการนำผลงานวิจัย/ข้อเสนอเชิงนโยบาย/นวัตกรรมด้านผู้สูงอายุไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

2) ส่งเสริมการพัฒนาระบบข้อมูล งานวิจัย และนวัตกรรมด้านผู้สูงอายุที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและเป็นประโยชน์ต่อภาครัฐในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

2.1) สร้างระบบข้อมูล งานวิจัย และนวัตกรรมด้านผู้สูงอายุของประเทศ

2.2) สร้างกลไกเชื่อมโยงฐานข้อมูลด้านผู้สูงอายุจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในระดับประเทศ จังหวัด และท้องถิ่น

2.3) พัฒนาระบบสืบค้นที่ง่ายและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลมากขึ้น

2.4) พัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันการศึกษาในระดับจังหวัดในการจัดเก็บและสร้างฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือเพื่อเชื่อมโยงสู่ระบบฐานข้อมูลของประเทศ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566–2580) แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1) แผนปฏิบัติการระยะเร่งด่วนใน 5 ปีแรก (พ.ศ. 2566 – 2570) โดยมีมาตรการและแนวปฏิบัติสำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาโครงการหรือกิจกรรม ตัวชี้วัดความสำเร็จของมาตรการในรูปของผลลัพธ์หรือผลกระทบโดยมีการกำหนดเป้าหมายในช่วง 5 ปีแรก ตลอดจนหน่วยงานรับผิดชอบในการขับเคลื่อนมาตรการตามแผนฯ เพื่อให้งานบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด 2) แผนปฏิบัติการระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2566 – 2580) เพื่อให้เห็นภาพและทิศทางในระยะยาวของการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุและรองรับสังคมสูงวัยของประเทศให้เกิดความต่อเนื่องกับแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2565) ซึ่งประกอบด้วยแผนปฏิบัติการย่อย 4 แผน ได้แก่ แผนปฏิบัติการย่อยที่ 1 เตรียมความพร้อมของประชากรก่อนวัยสูงอายุ แผนปฏิบัติการย่อยที่ 2 ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทุกมิติอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม แผนปฏิบัติการย่อยที่ 3 ปฏิรูปและบูรณาการระบบบริหารเพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ แผนปฏิบัติการย่อยที่ 4 เพิ่มศักยภาพการวิจัย การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมรองรับสังคมสูงวัย ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีสถานภาพดี มีสุขภาพที่ดีทั้งกายและจิต ครอบครัวมีสุข สังคมเอื้ออาทร อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมปลอดภัย มีหลักประกันที่มั่นคง ได้รับสวัสดิการและการบริการที่เหมาะสม และอยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งพาตนเองได้ เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจและมีส่วนร่วมในครอบครัวชุมชน และสังคม

2.4 หลักสาราณียธรรม

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยบูรณาการหลักธรรมคือ หลักสาราณียธรรม ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสถึงองค์ประกอบของสาราณียธรรมไว้ 6 ประการ คือ

1) เมตตาทายกรรม (ตั้งเมตตาทายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง) หมายถึง สนับสนุนช่วยเหลือกันทางด้านกำลังใจ ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ ของหมู่คณะด้วยความเต็มใจ เช่น ช่วยถือสิ่งของ ช่วยทำความสะอาดที่อยู่อาศัย หาดอาหารให้รับประทาน ชักเสื้อผ้าให้ แสดงอาการ

กิริยาสุภาพต่อกัน มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน เคารพนับถือกัน รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ยกตนข่มท่าน มีสัมมาคารวะ ไม่ไปเบียดเบียนหรือใช้กำลังข่มเหงผู้อื่น ไม่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญห ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2) เมตตาตวจีกรรม (ตั้งเมตตาตวจีกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง) หมายถึง การพูดแต่สิ่งที่ดีงาม พูดกันด้วยความรักความปรารถนาดี รู้จักการพูดให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ในยามที่เพื่อนร่วมสังคัมประสบกับความทุกข์ ความผิดหวัง หรือปัญหาต่างๆ ควรพูดแนะนำแต่สิ่งที่ดี แจ่มสิ่งที่ประโยชน์สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี พูดอย่างใดก็ทำอย่างนั้น ไม่โกหกมดเท็จ กล่าววาจาสุภาพ ใช้วาจาที่แสดงความเคารพนับถือต่อกัน เจรจากันด้วยเหตุผล ด้วยสติปัญญา ไม่ใช่โทสะเป็นตัวนำ พูดอย่างมีจิตสำนึกในผลประโยชน์สุขร่วมกัน พูดจาสร้างสรรค์ หากไม่มีความสามารถที่จะพูดแนะนำอะไรใครได้ ก็ไม่ควรพูดซ้ำเติม หรือนำไปนินทาว่าร้าย หรือกล่าวร้ายเสียสปีชประชดประชันกัน ไม่ว่าจะเป็นต่อหน้าหรือลับหลัง

3) เมตตาตามโนกรรม (ตั้งเมตตาตามโนกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง) หมายถึง การคิดดี มองกันในแง่ดี มีความหวังดี ปรารถนาดี มีความรักความเมตตาต่อกัน คิดทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน คิดพิจารณาวินิจฉัย คิดวางแผนต่างๆ โดยมุ่งทำให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน ไม่คิดทำร้ายซึ่งกันและกัน ไม่คิดอิจฉาริษยา ไม่คิดอคติ ไม่คิดพยาบาทไม่คิดผูกโกรธแค้นเคืองกัน รู้จักให้ออกาสและให้อภัยต่อกันอยู่เสมอ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

4) สาธารณโภคี (ไม่หวงสิ่งของ ได้ของสิ่งใดมาโดยชอบธรรมก็แบ่งปันกัน) หมายถึง ได้สิ่งใดมาก็รู้จักแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ แม้เป็นของเล็กน้อยก็ยินดีแจกจ่ายให้กับทุกคนได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์ต่อกันด้วยความชอบธรรม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามอัธยาศัย เพื่อแผ้วแผ่ต่อกันอยู่เสมอตามโอกาสอันควร รู้จักเฉลี่ยแจกจ่ายสงเคราะห์ เช่น บริจาคอาหาร เครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องไม้เครื่องมือ ตลอดจนวิทยายการความรู้ต่างๆ ให้แก่ เพื่อนมนุษย์ รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันโดยไม่ทำลายระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคล มนุษย์ มุ่งช่วยเหลือและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะ ไม่ตระหนี่ ไม่ขี้เหนียว ไม่โลภ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนฝ่ายเดียว ไม่เอารัดเอาเปรียบใคร แม้จะมีช่องทางให้ทำได้ก็ตาม

5) สีสสามัญญตา (มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง) หมายถึง มีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคัมที่ตนเองอยู่ร่วม รู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ไม่ก้าวร้าวหน้าทิ่มกัน ไม่บ้าอำนาจ หรือถือตนว่าตัวเองยิ่งใหญ่กว่าผู้อื่น ไม่ถืออภิสิทธิ์ใดๆ ทั้งปวง ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ ไม่ฝ่าฝืนมติหรือหลักการของหมู่คณะอันจะก่อให้เกิดความหวาดระแวง ไม่ไว้นื้อเชื่อใจกัน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคัม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

6) ทัณฺเฐสามัญญตา (มีทัณฺเฐดีงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง) หมายถึง มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์ หรือขจัดปัญหา ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดีงาม หรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกันไม่ยึดถือความคิดของตัวเองเป็นใหญ่ฝ่ายเดียว เมื่ออยู่ร่วมกันในสังคัม ต้องรู้จักฟังความคิดเห็นของผู้อื่นบ้าง ของสังคัมโดยรวมบ้าง เมื่อความคิดเห็นของตัวเองแตกต่างจากคนหมู่มาก ก็ต้องหันมาพิจารณาดูตัวเอง ปรับมุมมอง ทศนคติของตัวเองให้เข้ากับคนหมู่มาก เรียกว่ารู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนไว้ซึ่งจุดต่าง ไม่สร้าง

ข้อขัดแย้งโดยไม่มีเหตุผล ต้องมีความเข้าใจในเรื่องสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของแต่ละบุคคล ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

ดังนั้น หลักสาราณียธรรม (ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง, ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน, หลักการอยู่ร่วมกัน) เพื่อเป็นแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันในครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสาราณียธรรม 6 คือ คำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ว่าด้วยแนวทางปฏิบัติของผู้ที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ตั้งแต่ขนาดเล็ก เช่น ครอบครัวไปจนถึงระดับประเทศ หรือแม้กระทั่งในระดับโลกมีอยู่ 6 ประการ ดังนี้

1) เมตตาการุณยธรรม หมายถึง การช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้า และลับหลัง

2) เมตตาวิจิตรธรรม หมายถึง การบอกสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือน ด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือทั้งต่อหน้า และลับหลัง

3) เมตตาโมกขธรรม หมายถึง การตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

4) สาธารณโภคี หมายถึง การแบ่งปันเมื่อได้สิ่งใดมา แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

5) สีลสามัญญตา หมายถึง การ มีความประพฤติสุจริตตั้งงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจของหมู่คณะ

6) ทิฐิสามัญญตา หมายถึง การเห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการ อันจะนำไปสู่ ความหลุดพ้น สิ้นทุกข์ ขจัดปัญหา (ที่.ปา. 11/317/257)

สรุปได้ว่า หลักสาราณียธรรม คือ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน และหลักการอยู่ร่วมกัน ประกอบด้วย เมตตาการุณยธรรม เมตตาวิจิตรธรรม เมตตาโมกขธรรม สาธารณโภคีตา สีลสามัญญตา และทิฐิสามัญญตา ซึ่งสามารถนำมาบูรณาการเพื่อเป็นแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันในครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุข ต่อไป

2.5 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ที่วิจัย

2.5.1 จังหวัดขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่น มีสภาพพื้นที่ลาดเอียงจากทิศตะวันตกไปทิศตะวันออกและทิศใต้ บริเวณที่สูงทางด้านตะวันตกมีสภาพพื้นที่เป็นเขาหินปูนตะปุ่มตะป่ำสลับกับพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีระดับความสูงประมาณ 200-250 เมตรจากระดับน้ำทะเล มีภูเขารูปแอ่งหรือภูเขาเว้าตัวอยู่ติดอำเภอภูเวียง บริเวณที่สูงตอนกลางและด้านเหนือมีสภาพพื้นที่เป็นเทือกเขา ได้แก่ ภูเก้า ภูเม็ง ภูพานคำ เป็นแนวขวางมาจากด้านเหนือ แล้ววกลงมาทางตะวันตกเฉียงใต้ ไล่เลียงด้านนอกมีความสูงและลาดชันมาก สูงประมาณ 300-660 เมตร ไล่เลียงด้านในมีความลาดชันน้อย มีระดับความสูงประมาณ 220-250 เมตร

บริเวณแอ่งโคราช ครอบคลุมพื้นที่ทางด้านใต้จังหวัด สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีความสูงประมาณ 150-200 เมตร มีบางส่วนเป็นเนิน สูงประมาณ 170-250 เมตร และลาดต่ำไปทางราบลุ่มที่ขนานกับลำน้ำชี มีความสูงประมาณ 130-150 เมตร จากนั้น พื้นที่จะลาดชัน

ไปทางตะวันออก มีลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลาดมีความสูงประมาณ 200-250 เมตร และค่อนข้างราบ มีความสูงประมาณ 170 -180 เมตร

จังหวัดขอนแก่น มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดเลย จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดอุดรธานี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดมหาสารคาม

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดชัยภูมิและจังหวัดเพชรบูรณ์

ลักษณะภูมิอากาศ สภาพภูมิอากาศของจังหวัดขอนแก่น โดยทั่วไปเป็นแบบทุ่งหญ้าในเขตร้อน คือ มีฝนตกสลับกับแห้งแล้ง ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีอุณหภูมิสูงสุดโดยเฉลี่ย 36.35 องศาเซลเซียส และมี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม อากาศร้อนจัดในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม โดยจะมีฝนตกชุกในช่วงเดือนสิงหาคมของทุกปี และฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ สภาพอากาศจะหนาวเย็น โดยทั่วไปจะหนาวจัดในช่วงเดือนธันวาคมจนถึงเดือนมกราคมของทุกปี อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 15.4 องศาเซลเซียส

การปกครองส่วนภูมิภาค แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 26 อำเภอ 199 ตำบล 2331 หมู่บ้าน การปกครองส่วนท้องถิ่น มีจำนวนทั้งสิ้น 225 แห่ง แบ่งออกเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 6 แห่ง เทศบาลตำบล 77 แห่ง และ องค์การบริหารส่วนตำบล 140 แห่ง ประชากร จังหวัดขอนแก่นมีประชากรทั้งสิ้น 1,790,863 คน จำนวนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปของจังหวัดขอนแก่น ข้อมูลสถิติผู้สูงอายุ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2565 มีจำนวนทั้งสิ้น 353,289 คน

2.5.2 จังหวัดมหาสารคาม

จังหวัดมหาสารคาม เป็นศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สدةืออีสาน) เป็นมหาราชอาณาจักรที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่4) ทรงพระราชทานให้เป็นชื่อเมืองครั้งทรงโปรดเกล้าฯ ตั้งเมืองเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2408 มีความหมายว่า ถิ่นฐานที่อุดมสมบูรณ์ด้วยความ ดินงามทั้งปวงมีท้าวมหาชัย (กวต) เป็นเจ้าเมือง ท้าวมหาชัย (กวต) ได้พาผู้คนออกจากเมืองร้อยเอ็ดมาทางทิศตะวันตก ประมาณ 1,000 เส้น จึงหยุดตั้งอยู่บริเวณที่ดอน แล้วจัดพิธีการฝังเสาหลักเมือง บริเวณนั้นได้สร้างวัดชื่อวัดดอนเมือง แต่ราษฎรนิยมเรียกว่า “วัดข้าวฮ้าว” อยู่ได้ประมาณ 6 เดือน เห็นว่าขาดแคลนแหล่งน้ำ จึงย้ายมาตั้งระหว่างกุฎยางใหญ่กับหนองกระทุ่ม ซึ่งเป็นชุมชนที่มีผู้คนอาศัยอยู่บ้างแล้ว คือบ้านจาน ประกอบกับห่างออกไปเล็กน้อยทางทิศตะวันตกก็มีหนองหัวช้าง (บริเวณทิศใต้วัดนาควิชัย) และถัดจากหนองกระทุ่มออกไปเล็กน้อยก็เป็นห้วยคะคาง จึงนับว่าเป็นชัยภูมิที่มีแหล่งน้ำสมบูรณ์ ส่วนท้าวบัวทองได้พาผู้คนจำนวนหนึ่งไปตั้งถิ่นที่อยู่บริเวณบ้านลาดริมฝั่งลำน้ำชี โดยมีพระขัติยวงษา (จัน) เจ้าเมืองร้อยเอ็ดปกครอง และมีพระเจริญราชเดช (กวต) เป็นเจ้าเมืองคนแรก

ลักษณะทางกายภาพ

ที่ตั้งและอาณาเขต จังหวัดมหาสารคาม มีรูปร่างคล้ายนกอินทรียกกลับหัว ตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของภาค ตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 15 องศา 25 ลิปดา และ 16

องศา 40 ลิปดาเหนือ เส้นแวงที่ 102 องศา 50 ลิปดา และ 103 องศา 30 ลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ประมาณ 475 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 5,267.55 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3.3 ล้านไร่

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดกาฬสินธุ์

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดกาฬสินธุ์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดบุรีรัมย์

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดมหาสารคาม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงคล้ายลูกคลื่นลุ่มๆ ดอนๆ ไม่มีภูเขา มีทุ่งนาสลับป่าโปร่ง มีไม้เขตร้อนหรือที่เรียกว่าป่าโคก พื้นดินเป็นดินปนทรายหรือไม่ก็เป็นทรายร่วน เกือบน้ำไม่ค่อยอยู่แม้ว่าจะมีฝนตก ในฤดูแล้งกันดารน้ำมาก มีแม่น้ำชีไหลผ่าน ระดับพื้นที่โดยเฉลี่ยสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 130 – 230 เมตร

ลักษณะภูมิอากาศ ภูมิอากาศเป็นลักษณะภูมิอากาศแบบมรสุมเมืองร้อน (Tropical Monsoon Climate) ในช่วงมรสุมฤดูร้อน จะได้รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดมาจากมหาสมุทรอินเดีย สภาพโดยทั่วไปจะมีลักษณะฝนตกสลับกับอากาศแห้ง (Wet and dry climate) ในปี พ.ศ. 2557 มีปริมาณฝนรวม 1,493.7 มิลลิเมตร ปริมาณฝนสูงสุด 149.5 มิลลิเมตร ฝนตกจำนวน 90 วัน อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปี 27.91 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยทั้งปี 77 (ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร)

ข้อมูลการปกครอง จังหวัดมหาสารคาม แบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น 13 อำเภอ 133 ตำบล 1,944 หมู่บ้าน การปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง และเทศบาลตำบล 18 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 123 แห่ง รวม 143 แห่ง

จำนวนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปของจังหวัดมหาสารคาม ข้อมูลสถิติผู้สูงอายุ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2565 มีจำนวนทั้งสิ้น 184,278 คน

2.5.3 จังหวัดนครพนม

จังหวัดนครพนม เป็นจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 นับเป็นเมืองชายแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ ความสวยงามของทิวทัศน์ และมีความหลากหลายของวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ รวมทั้งประวัติศาสตร์ที่ยาวนานมีพระธาตุพนมเป็นปูชนียสถานคู่บ้านคู่เมือง พื้นที่ด้านเหนือและตะวันออกของจังหวัดติดกับแม่น้ำโขงโดยตลอด

อาณาเขตติดต่อ จังหวัดนครพนมมีอาณาเขตติดกับจังหวัดอื่นๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดบึงกาฬ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับแขวงคำม่วน ประเทศลาว โดยมีแม่น้ำโขงไหลกั้นพรมแดน

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดมุกดาหาร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดสกลนคร

การปกครองส่วนภูมิภาค การปกครองแบ่งออกเป็น 12 อำเภอ 99 ตำบล 1,130 หมู่บ้าน การปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด 81 องค์การบริหารส่วนตำบล 1 เทศบาลเมือง 21 เทศบาลตำบล

จำนวนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปของจังหวัดนครพนม ข้อมูลสถิติผู้สูงอายุ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2565 มีจำนวนทั้งสิ้น 119,008 คน

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของพื้นที่วิจัย สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 353,289 คน จังหวัดมหาสารคาม จำนวนทั้งสิ้น 184,278 คน จังหวัดนครพนม จำนวน 119,008 คน ผู้วิจัยได้นำมาเป็นข้อมูลประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ แบบบูรณาการหลักสธารานียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดนครพนม ต่อไป

2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กิตตา ปรัตถจริยา (2557) ได้ทำการวิจัยและพัฒนาชุดฝึกอบรมการบริหารจิตตามแนวพุทธสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) ภายหลังสิ้นสุดกระบวนการวิจัยและพัฒนาชุดฝึกอบรมการบริหารจิตตามแนวพุทธสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับสมบูรณ์ประกอบด้วยกิจกรรมภาคปฏิบัติ 4 กิจกรรม กิจกรรมภาคทฤษฎี 7 กิจกรรม ใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรมรวม 24 ชั่วโมง 2) ชุดฝึกอบรมการบริหารจิตตามแนวพุทธที่พัฒนาขึ้นผ่านเกณฑ์การประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมต่าง โดยมีความสอดคล้องเท่ากับ 0.80 และ 1.00 ภายหลังการทดลองใช้โครงร่างชุดฝึกอบรมการบริหารจิตตามแนวพุทธที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

กำจร ตติยกวี (2558) ได้ทำการศึกษางานวิจัยกับการพัฒนาประเทศ ผลการวิจัยพบว่า เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศที่สำคัญ ได้แก่ 1) การเสริมสร้างทุนสังคม 2) การเสริมสร้างทุนเศรษฐกิจ 3) การเสริมสร้างทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) การบริหารจัดการประเทศเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม

กันตภณ หนูทองแก้ว, พระวรวิมู คณสีโล, พระมหาสุพจน์ สุเมโธ (2558) ได้ทำวิจัยเรื่องศึกษาทัศนะเรื่องความสามัคคีในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมที่ก่อให้เกิดความสามัคคีประกอบด้วย 1) สังคหวัตถุ 4 2) สาราณียธรรม 6 และ 3) อปรีหานิยธรรมทั้ง 7

วัฒนา พองโนนสูง (2559) ได้ศึกษาการถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนกรณีศึกษาคลองสองต้นนุ่น ผลการวิจัยพบว่า 1) บทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นจากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน พบว่า การเรียนรู้ของชุมชนเริ่มจากการเผชิญปัญหาใกล้ตัวกระตุ้นให้ผู้นำชุมชนร่วมกันสรุปบทเรียน แสวงหาความรู้ใหม่สร้างการเรียนรู้ที่แตกต่างจากเดิมโดยเน้นการแก้ปัญหาที่พ่อแม่วัยรุ่นเพียงกลุ่มเดียวเพราะคิดว่าเป็นต้นเหตุของปัญหา เปลี่ยนเป็นสร้างต้นทุนชีวิตเด็ก คือ การสร้างรากฐานของชีวิตในการพัฒนาสติปัญญาและสังคมสำหรับเด็กและวัยรุ่นให้มีศักยภาพในการดำเนินชีวิต ซึ่งการเรียนรู้ของชุมชนครอบคลุมทั้งเด็ก วัยรุ่น พ่อแม่วัยรุ่น ครอบครัว และชุมชน 2) ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น พบว่า มี 3 ปัจจัยที่ส่งผล

ต่อกระบวนการเรียนของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ได้แก่ (1) ปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้เด็กวัยรุ่นกลายเป็นพ่อแม่ (2) ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน (3) เงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน (3) แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น พบว่า การพัฒนาระบบบริการสุขภาพสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นร่วมกับชุมชน ส่งเสริมการสร้างต้นทุนชีวิตเด็ก และพัฒนากลไกการปกป้องคุ้มครองเด็กอย่างมีส่วนร่วม ด้วยการบูรณาการการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนและชุมชน

ธีระวัฒน์ แก้วลังกา (2560) นำเสนอบทความเรื่อง การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมในประเทศไทย : จุดแข็งและจุดอ่อน จากการศึกษาพบว่า การสร้างภูมิคุ้มกันสังคมทางสังคมในประเทศไทยเพื่อให้บรรลุการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนจากฐานรากของสังคมให้เข้มแข็งจึงกำหนดวัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคมดังนี้ 1) เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สุขภาพแข็งแรง คิดเป็น และทำเป็น 2) เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง 3) เพื่อเสริมสร้างความสงบสุขในสังคม และ 4) เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและบทบาทของครอบครัวและชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันทางสังคมในการพัฒนาด้านต่างๆ

วรวิชา ทองชานา (2560) นำเสนอบทความเรื่อง การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมกับการรู้เท่าทันสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค เชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาไลน์ ผลการศึกษาพบว่า องค์ความรู้ตามหลักพระพุทธศาสนาการรู้เท่าทันสื่อเพื่อพัฒนาชีวิต ประกอบด้วย 1) รู้จักใช้ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เพื่อเรียนรู้สื่ออย่างถูกต้องตามความเป็นจริง 2) รู้จักกำหนด สติ-สัมปชัญญะคอยควบคุมเมื่อรับสื่อด้วยสำรวมอินทรีย์ 3) รู้จักฝึกควบคุมตนเอง 4) รู้จักคิดหาเหตุผลตามหลักโยนิโสมนสิการ 5) พิจารณาสื่อโดยไม่ลำเอียง โดยใช้หลักอคติ และ 6) รู้จักวิเคราะห์และตรวจสอบสื่อตามหลักกาลามสูตร จะเป็นผลทำให้การใช้สื่อฯ ในปัจจุบันได้อย่างมีภูมิคุ้มกันและมีประสิทธิภาพ

พระครูสิริธรรมาภิต, พระวิสุทธวรกิจ (2561) นำเสนอบทความเรื่อง พระสงฆ์กับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อและปฏิบัติตามแนวทางหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาช้านานจนทำให้เกิดการพัฒนาการจากรุ่นสู่รุ่น ปัจจุบันถึงแม้สังคมโลกจะเปลี่ยนแปลงแต่การปฏิบัติตามแนวทางหลักธรรมของพระพุทธศาสนาก็ยังปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน

อรทยา สารมาศ และคณะ (2562) ได้ศึกษาการใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุ: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุ จะช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดสุขภาวะทางใจและสังคม มีทัศนคติเชิงบวก ทำให้การใช้ชีวิตของผู้สูงอายุดีขึ้น จนสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นในสังคม

ฐาณูร หอมกลิ่น (2562) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลท่ายาง อำเภอนาทาย จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลท่ายาง อำเภอนาทาย จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับ ค่อนข้างดี เมื่อจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้ ด้านสิ่งแวดล้อมพบว่าผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = 0.18) เป็นอันดับที่ 1 ด้านร่างกายพบว่าผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตด้านร่างกายอยู่ในระดับ ค่อนข้างดี ($\bar{X} = 3.22$, S.D. = 0.32) เป็นอันดับที่ 2 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม อยู่ในระดับค่อนข้างดี ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 0.25) เป็นอันดับที่

3 ด้านจิตใจพบว่าผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตด้านจิตใจอยู่ในระดับค่อนข้างดี ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = 0.25) เป็นอันดับที่ 4 ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี มีความพึงพอใจในสภาพบ้านที่ถูกละเลยลักษณะและ ชุมชนที่อยู่อาศัยสภาพแวดล้อมที่ดีรวมถึงมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงดี และพบอีกว่าผู้สูงอายุยังไม่ให้ความสนใจในเรื่องของการพัฒนาจิตใจของตนเอง เนื่องจากมีความเสื่อมถอยของร่างกายที่ทรุดโทรมลงตามธรรมชาติและเกิดจากความอ่อนแอของร่างกาย รวมถึงการรู้สึกว่าการทำอะไรก็ไร้ค่า ควรแนะนำผู้สูงอายุด้วยการศึกษาระบบและปฏิบัติธรรมเพื่อให้เกิดการเพิ่มพูนข้อมูลด้านสติปัญญา ทางธรรมในด้านความจำ และใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน จะส่งเสริมสุขภาพจิตให้มีความเข้มแข็ง และลดทอนต่อความยากลำบากต่างๆ

ปริศนา กาญจนกันทร, สุพรรณิ ไชยอำพร (2562) ที่ได้ศึกษาตัวแบบความสัมพันธ์ในครอบครัวไทยยุคโลกาภิวัตน์ ผลการวิจัยพบว่า การทำหน้าที่สากลของครอบครัวไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่มีการเปลี่ยนแปลงอำนาจการตัดสินใจ คือ จากเดิมที่บิดามีอำนาจตัดสินใจ เปลี่ยนมาเป็นการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว โดยบุตรมีอำนาจต่อรองในครอบครัวสูง และมีการเปิดพื้นที่พูดคุยโดยใช้เหตุผลแลกเปลี่ยนกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการทำหน้าที่ในครอบครัว การอบรมขัดเกลาบุตร และการใช้เหตุผลในการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว

สุรสิทธิ์ ไกรสิน (2562) ได้ศึกษาผลกระทบของความเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัวที่มีต่อผู้สูงอายุในชนบทอีสาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของครอบครัวและผู้สูงอายุในชนบทอีสานได้เปลี่ยนแปลงจากเดิมหลายด้าน คือ รูปแบบของครอบครัวเปลี่ยนจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้นขนาดของครอบครัวเล็กลง การอาชีพเปลี่ยน ไปทำงานต่างถิ่นมากขึ้นบรรยากาศในครอบครัวที่เคยอบอุ่นมีสมาชิกอยู่พร้อมเพรียงกันกลับเงียบเหงา เหลือแต่ผู้สูงอายุและเด็ก แต่แม้ว่าครอบครัวจะเปลี่ยนไปก็ตาม ผู้สูงอายุยังคงพึงพอใจกับวิถีชีวิตในวัฒนธรรมดั้งเดิมอยู่ การปรับตัวเปลี่ยนแปลงก็มีน้อยมาก 2) ผลกระทบของความเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัวที่มีต่อผู้สูงอายุ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ ซึ่งเป็นผลกระทบในเชิงลบมากกว่าเชิงบวกต่อผู้สูงอายุ 3) แนวโน้มปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของครอบครัวกับผู้สูงอายุในอนาคต ความคาดหวังของผู้สูงอายุเกี่ยวกับแนวโน้มปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของครอบครัวกับผู้สูงอายุในอนาคต ส่วนใหญ่เห็นว่าในอนาคตภาวะเศรษฐกิจจะตึงตัวยิ่งขึ้น การไปทำงานไกลบ้านจะมีมากขึ้น และเห็นว่าสถานการณ์จะเป็นเช่นไรก็ตาม วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ยึดถือความสำคัญของระบบเครือญาติจะเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกของครอบครัวกับผู้สูงอายุให้คงอยู่ต่อไป 4) การนำหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกของครอบครัวกับผู้สูงอายุ พบว่า สมาชิกในครอบครัวทุกคนยึดถือหลักธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะพัฒนาตนเองก่อนที่จะออกใช้ชีวิตในสังคมที่มีปัญหามากมาย การยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจะเป็นตัวกำหนดกรอบการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในครอบครัวให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

วัฒนชัย ขวลาธาร, ดุษฎี อายุวัฒน์, วณิชชา ณรงค์ชัย (2562) ได้ศึกษาองค์ประกอบความสุขของครอบครัวข้ามรุ่นในชนบทอีสาน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบความสุขของครอบครัวข้ามรุ่นที่มีสมาชิกย้ายถิ่นไปทำงานในต่างประเทศ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ (1) บ้านน่าอยู่

(2) รู้จักตน และ (3) คนนาคบ ทั้งสามองค์ประกอบนี้เป็นสิ่งที่ใช้สะท้อนการแสดงออกถึงความสุขของครอบครัวข้ามรุ่น ที่ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมชนบทอีสาน

กัณฑ์ถน หนูทองแก้ว (2562) ได้ศึกษาแนวทางการนำหลักสาราณียธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงวัยในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการนำหลักสาราณียธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงวัย โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ส่วน ผลการเปรียบเทียบแนวทางการนำหลักสาราณียธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงวัย ที่มีอาชีพต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นไม่แตกต่างกัน ผู้สูงวัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการนำหลักสาราณียธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงวัย คือ ด้านเมตตาทายกรรม ควรสร้างจิตสำนึกถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันบ่อยๆ ควรส่งเสริมการเคารพซึ่งกันและกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ควรมีกิจกรรมส่งเสริมการมีวินัยแก่ผู้สูงวัยอยู่เสมอ และควรสร้างความร่วมมือในการช่วยเหลือ ผู้สูงวัยที่มีความเดือดร้อน

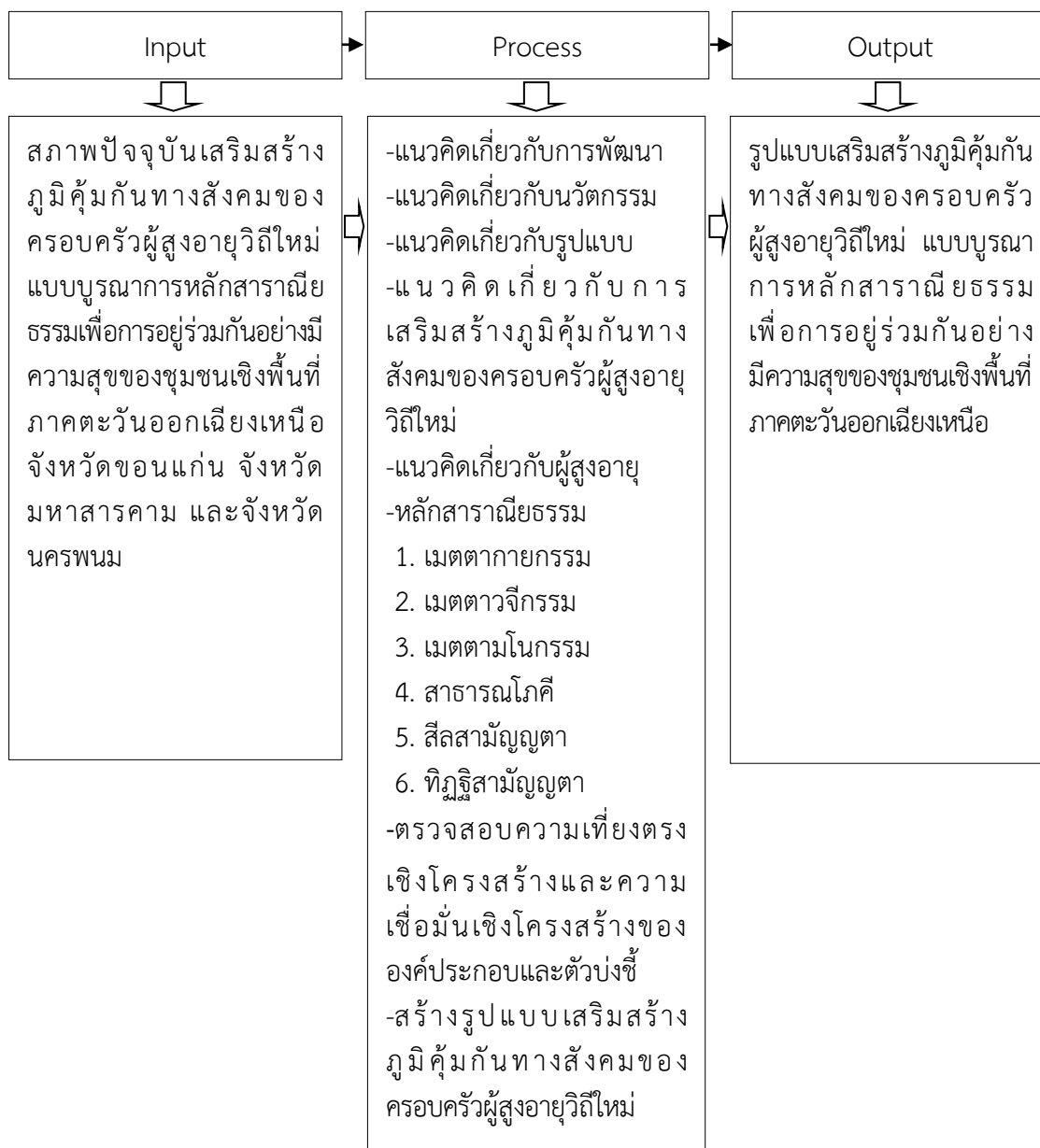
อดิศร คงทอง, พระศราวุฒิ เข้มสม, เพลิน จามจุรี, ไพรัตน์ ฉิมหาด, เดโช แขน้ำแก้ว (2564) ได้ศึกษา หลักสาราณียธรรม: บทสังเคราะห์เพื่อการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) การสร้างความรักและความปรารถนาดีต่อกัน 2) การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ สุภาพอ่อนโยน 3) การมีความคิดเชิงบวก การคิดดี และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 4) การไม่แบ่งแยกหรือไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก 5) การรักษากฎและกติกาที่ตกลงร่วมกันในชุมชน และ 6) คนในชุมชนและหน่วยงานทุกภาคส่วนสร้างการมีส่วนร่วมในลักษณะการร่วมกันคิดและทำกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์

สุทัศน์ ประทุมแก้ว, อุทัย ภูคดหิน, ทิพย์ภวิษณ์ ไสชาติ, พีรวัส อินทวิ (2565) ได้ศึกษา พหุวัฒนธรรม: การอยู่ร่วมกันของชุมชนตามแนวสาราณียธรรมเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า การอยู่ร่วมกันของชุมชนไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด เชื้อชาติใด คนเหล่านี้ล้วนเป็นมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในโลกเดียวกัน หลักสาราณียธรรม จึงเป็นหลักธรรมที่ทำให้มนุษย์หรือคนในชุมชนระลึกรู้ถึงกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข หลักการที่กล่าวนี้ประกอบด้วย (1) มีเมตตาทายกรรม คือ การแสดงไมตรีและความหวังดีต่อคนรอบข้าง ทั้งต่อหน้าและลับหลัง (2) มีเมตตาวจีกรรม คือ การพูดจาด้วยจิตที่หวังดี แนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง (3) มีเมตตาภินิหารกรรม คือ การตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันและกัน (4) มีสาธารณโกศล คือ การแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันที่ได้มาโดยชอบธรรม (5) มีศีลสามัญญตา คือ การมีความประพฤติสุจริตตั้งมา รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวมร่วมกัน และ (6) มีทัญญูสามัญญตา ปรับความเห็นเข้ากันได้ ดังนั้น พหุวัฒนธรรมจึงหมายถึงการยอมรับต่อวิถีชีวิตของชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย เกื้อกูลกันและกันของชุมชน ตามหลักความเชื่อของศาสนาที่ตนนับถือและวิถีปฏิบัติที่ตนยึดมั่น เคารพศรัทธาที่มีมาแต่บรรพบุรุษ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ มีองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เมตตาทายกรรม 2) เมตตาวจีกรรม 3) เมตตาภินิหารกรรม 4) สาธารณโกศล 5) ศีลสามัญญตา และ 6) ทัญญูสามัญญตา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำไปกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยต่อไป

2.7 สรุปกรอบแนวความคิด

จากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยได้กำหนดสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย(Conceptual Framework) มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 2.1 สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยกำหนดเวลาเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้นวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ประเด็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้ทรงคุณวุฒิมีทั้งหมด 3 คน เลือกมาโดยการเจาะจง (Purposive Sampling)

ระยะที่ 2 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ระยะที่ 3 สร้างรูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 353,289 คน อาศัยอยู่ในจังหวัดมหาสารคาม จำนวนทั้งสิ้น 184,278 คน อาศัยอยู่ในจังหวัดนครพนม จำนวน 119,008 คน ผู้วิจัยได้นำมาเป็นข้อมูลประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ (สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย 77 ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2565) รวมทั้งสิ้น 656,575 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในครอบครัวผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 384 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2543, หน้า 43) โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selective)

3.2 เทคนิคและวิธีการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในครอบครัวผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในจังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดนครพนม จำนวน 384 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซีและมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2543, หน้า 43) โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selective)

3.3 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเป็นครั้งแรกโดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม

3.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ ข้อมูลที่มีผู้รวบรวมและเรียบเรียงไว้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยนี้ เช่น ตำรา นวโกวาท โดยได้ศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุดของหน่วยงานราชการและเอกชนต่างๆ รวมทั้งจากอินเทอร์เน็ตด้วย ซึ่งมีเนื้อหาประกอบด้วย 1) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา 2) แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม 3) แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ 4) แนวคิดเกี่ยวกับหลักสราณียธรรม และ 5) การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชน เป็นต้น

3.4 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ และระดับการศึกษา

ตัวแปรตาม ได้แก่ การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 เมตตากายกรรม ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ คือ 1) สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติงานด้วยความเอื้ออาทรต่อกัน และแสดงกิจกรรมารยาทที่สุภาพต่อกัน 2) สมาชิกในครอบครัวมีการช่วยเหลืองานซึ่งกันและกัน 3) สมาชิกในครอบครัวมีความขยันหมั่นเพียร รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติตนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และ 4) สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติตนโดยไม่ทะเลาะวิวาท ไม่ก่อกวนเกล้ง ไม่ทำร้ายกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

องค์ประกอบที่ 2 เมตตาวจีกรรม ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) สมาชิกในครอบครัวพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ ไพเราะ ใช้ภาษาที่เหมาะสมและให้เกียรติซึ่งกันและกัน 2) สมาชิกในครอบครัวมีการแจ้งข้อมูล ข่าวสารกันอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง ครบถ้วน ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง และ 3) สมาชิกในครอบครัวรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ และข้อเสนอแนะต่างๆ ด้วยความยินดี

องค์ประกอบที่ 3 เมตตามโนกรรม ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) ปฏิบัติตนในครอบครัวด้วยความปรารถนาดีต่อกัน มีจิตสำนึกที่ดีงาม 2) สมาชิกในครอบครัวรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวมีความรักความผูกพันต่อกัน และ 3) ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม พร้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในการปฏิบัติตนในครอบครัว

องค์ประกอบที่ 4 สาธารณโภคี ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) สมาชิกในครอบครัวมีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และประสบการณ์ในการปฏิบัติตนในครอบครัวระหว่างกันและกัน 2) สมาชิกในครอบครัวมีจิตสาธารณะช่วยเหลือ และแบ่งปันทรัพยากรที่เหลือใช้จากภารกิจตนให้ผู้อื่นในครอบครัวได้ใช้สอยด้วยความยินดี และ 3) สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมบำรุงรักษา ดูแล ยานพาหนะ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ

องค์ประกอบที่ 5 สีสสามัญญตา ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) มีความเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกันในการปฏิบัติตนในครอบครัว 2) ปฏิบัติตนในครอบครัวด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตต่อหน้าที่ และไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ และ 3) มีระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติตนในครอบครัว และรักษามาตรฐานของตนเองอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบที่ 6 ทิฐีสสามัญญตา ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถปรับทัศนคติและมุมมองในการปฏิบัติตนในครอบครัวให้เข้าหากันได้ 2) ให้ความเคารพ และยอมรับความคิดเห็นในการทำงานที่แตกต่างกันได้ด้วยความจริงใจ และ 3) เปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการวิจัยครั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม องค์ประกอบและตัวบ่งชี้วัฒนธรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสสารณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสสารณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสสารณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.6 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

สำหรับเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัย กรอบแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ รวมทั้งนิยามปฏิบัติการ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่

2) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสสารณียธรรม

3) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของครอบครัวผู้สูงอายุในชุมชน

4) กำหนดกรอบแนวคิดและเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

5) สร้างเครื่องมือตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัยที่กำหนดไว้เกี่ยวกับเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

6) นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตามที่กำหนดเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านโครงสร้าง และเนื้อหา (Construct and Content Validity) จำนวน 3 คน

7) นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วจัดทำเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.7 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ไว้ดังนี้

1) ผู้วิจัยนำหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างวิจัยตามที่กำหนดไว้

2) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยคณะผู้วิจัย

3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

1) นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาแล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วนำมาจัดระเบียบข้อมูลแล้วดำเนินการให้คะแนนตามเกณฑ์

2) นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

(1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

(2) วิเคราะห์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเทียบกับเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2545)

ค่าเฉลี่ย ใช้เกณฑ์ในการแปลผล ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 แสดงว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50 แสดงว่ามีความเหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50 แสดงว่ามีความเหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50 แสดงว่ามีความเหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 แสดงว่ามีความเหมาะสมน้อยที่สุด

(3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุ
วิธีใหม่แบบบูรณาการหลักสสาราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ความถี่ (Frequency)

(4) การวิเคราะห์ตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูล โดยตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติความถี่และร้อยละ

(5) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

(5.1) ค่าสถิติการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล (Model Fit)
ผลลัพธ์ของโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป จะให้ค่าทางสถิติเพื่อตรวจสอบโมเดลที่สร้างจากทฤษฎี
และงานวิจัย โดยพิจารณาจากค่าตัวบ่งชี้ (Goodness of Fit Indices) ดังนี้

(5.1.1) การตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนรวม (Overall Model Fit)

(5.1.2) การตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนเชิงประกอบอื่นๆ

ค่าตัวบ่งชี้ทั้งสองกลุ่มนี้ มุ่งวัดเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรง
ให้กับโมเดล คือ การตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนรวม (Overall Model Fit)

การตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิง
ประจักษ์ (Model Fit) เป็นการตรวจสอบเพื่อพิสูจน์ว่าโมเดลนั้นๆ มีความแม่นยำเพียงใด แบ่งการ
ตรวจสอบออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 : Absolute Fit Indices

กลุ่มค่าชี้วัดนี้โปรแกรม จะทำการตรวจสอบว่าโมเดลที่สร้างขึ้นมา
ชุดข้อมูลทำให้โมเดลสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ (Hair, Black et.al., 2005)
ค่าสถิติกลุ่มนี้ประกอบด้วย

1) Chi-Square (χ^2) เป็นการตรวจสอบว่าค่า Probability (P) ไม่มี
นัยสำคัญทางสถิติ (ค่า P-Value มีค่ามากกว่า .05) สรุปได้ว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับ
ข้อมูลเชิงประจักษ์ (Kline, 2005)

2) Root Mean Square Error of Approximation : RMSEA)

ค่า RMSEA เป็นค่าที่แสดงความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล
ซึ่งค่า RMSEA ควรอยู่ระหว่าง 0.05-0.08 ถ้ามีค่าเป็นศูนย์ แสดงถึงโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืน
กับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีที่สุด (Kline, 2005)

3) Standardized Root Mean Square Residual : SRMR)

ค่า SRMR เป็นค่าที่แสดงความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลที่
ดีที่สุดเช่นเดียวกับค่า RMSEA ค่า SRMR ควรอยู่ระหว่าง 0.05-0.08 ถ้ามีค่าเข้าใกล้ศูนย์แสดงถึง
ความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลที่ดีที่สุด

กลุ่มที่ 2 : Comparative (Incremental Fit Indices)

เป็นค่าชี้วัดเพื่อตรวจสอบโดยการเปรียบเทียบโมเดลที่สร้างขึ้นจาก
ทฤษฎีและงานวิจัยกับโมเดล Null Model (สมมติฐานหลัก : Null Hypothesis) ว่าไม่มีความสัมพันธ์
ระหว่างตัวแปร (McDonald & Marsh, 1990) ค่าดัชนีควรมีค่า 0.90 ขึ้นไป แสดงว่าโมเดลควรถูก
ยอมรับหรือโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าสถิติกลุ่มนี้ประกอบด้วย

1) The Tucker Lewis Index (TLI) เป็นค่าการคำนวณหาปริมาณที่เปลี่ยนแปลงจากการเปรียบเทียบระหว่างโมเดลที่ถูกสร้างขึ้นจากทฤษฎีและงานวิจัยกับโมเดลสมมติฐานหลัก ค่าดัชนีควรมีค่าตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป ถึง 1.00 เป็นระดับที่โมเดลควรจะถูกละเลยไม่ได้ แสดงถึงโมเดลที่ถูกสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Hu & Bentler, 1998)

2) Comparative Fit Index (CFI) เป็นค่าเปรียบเทียบสัดส่วนที่ปรับให้ดีขึ้น เป็นค่าความเหมาะสมรวมของโมเดลที่ถูกสร้างขึ้นจากทฤษฎีและงานวิจัยกับโมเดลสมมติฐานหลัก ค่าดัชนีควรมีค่าตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป ถึง 1.00 เป็นระดับที่โมเดลควรจะถูกละเลยไม่ได้ แสดงถึงโมเดลที่ถูกสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Kline, 2005)

กลุ่มที่ 3 ค่าชี้วัดของอัตราส่วนของค่า Chi-Square (χ^2) กับ Degrees of Freedom (χ^2/df) ควรมีค่าน้อยกว่า 2 หรือน้อยกว่า 5 (ถ้าโมเดลมีความซับซ้อน) และค่าชี้วัดเข้าใกล้ 1 จะเป็นค่าที่ดีที่สุดแสดงว่า โมเดลที่ถูกสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Byrne, 2001)

3) นำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

3.9 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

- 1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 2) สถิติวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณีธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ นวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลัก สราณีธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและ ตัวบ่งชี้การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณี ธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 3) เพื่อยืนยันองค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณา การหลักสราณีธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประชาชนในครอบครัวผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปทั้งเพศชายในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 353,289 คน จังหวัดมหาสารคาม จำนวนทั้งสิ้น 184,278 คน จังหวัดนครพนม จำนวน 113,008 คน ผู้วิจัยได้นำมา เป็นข้อมูลประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ (สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย 77 ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2565) รวมทั้งสิ้น 656,575 คน โดยพิจารณาจากผู้ที่มีสภาพร่างกาย จิตใจปกติ สามารถ ช่วยเหลือตนเองได้ ไม่มีปัญหาทางจิต การรับฟัง และการพูด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนทั้งเพศชายและเพศหญิงในครอบครัวผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยกำหนด ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน (บุญชม ศรีสะอาด, 2543, หน้า 43) โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selective) โดยเกณฑ์การคัดเลือกอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการ (Inclusion Criteria) 1) สมัครใจ และเต็มใจใน การเข้าร่วมการวิจัย โดยลงนามในเอกสารยินยอมด้วยความสมัครใจ (Inform Consent Form) 2) ประชาชนในครอบครัวผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปทั้งเพศชายที่มีร่างกาย จิตใจปกติ สามารถช่วยเหลือ ตนเองได้ ไม่มีปัญหาทางจิต การรับฟัง และการพูด 3) อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดขอนแก่น จังหวัด มหาสารคาม และจังหวัดนครพนม เพื่อความสะดวกในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ กำหนดสัญลักษณ์แต่ละตัวแทนความหมาย ดังนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
χ^2	แทน	ค่าดัชนีของไคสแควร์ (Chi-Square)
df	แทน	จำนวนค่าตัวแปรที่เป็นอิสระ (Degree of Freedom)
χ^2/df	แทน	ดัชนีที่ใช้เปรียบเทียบความสอดคล้อง กลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

λ (Lamda : Factor Loading)	แทน	ค่าน้ำหนักขององค์ประกอบ (ตัวแปร) ควรมีค่าอยู่ระหว่าง 0.30-1.00
TLI (Tucker-Lewis Index)	แทน	ค่าดัชนีที่ใช้เปรียบเทียบระหว่างโมเดล สมมติฐานกับโมเดล Null Model
CFI (Comparative Fit Index)	แทน	ดัชนีที่ใช้เปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างค่าความเหมาะสมรวมของโมเดลสมมติฐานทั้งหมด Overall Fit กับโมเดล Null Model
RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation)	แทน	ดัชนีที่แสดงความไม่เหมาะสมของโมเดล (Badness of Fit Index)
SRMR (Standardized Root Mean Square Residual)	แทน	ดัชนีแสดงความเหมาะสมของโมเดลในส่วนที่เหลือ (Residual) ที่เกิดจากการวัดหรือความคลาดเคลื่อนของตัวแปรที่เกิดจากการวัด
A1	แทน	สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติงานด้วยความเอื้ออาทรต่อกัน และแสดงกิริยามารยาทที่สุภาพต่อกัน
A2	แทน	สมาชิกในครอบครัวมีการช่วยเหลืองานซึ่งกันและกัน
A3	แทน	สมาชิกในครอบครัวมีความขยันหมั่นเพียรรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติตนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
A4	แทน	สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติตนโดยไม่ทะเลาะวิวาท ไม่กลั่นแกล้ง ไม่ทำร้ายกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง
B1	แทน	สมาชิกในครอบครัวพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพไพเราะ ใช้ภาษาที่เหมาะสมและให้เกียรติซึ่งกันและกัน
B2	แทน	สมาชิกในครอบครัวมีการแจ้งข้อมูล ข่าวสารกันอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง ครบถ้วน ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง
B3	แทน	สมาชิกในครอบครัวรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ และข้อเสนอแนะต่างๆ ด้วยความยินดี
C1	แทน	ปฏิบัติตนในครอบครัวด้วยความปรารถนาดีต่อกัน มีจิตสำนึกที่ดีงาม
C2	แทน	สมาชิกในครอบครัวรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวมีความรักความผูกพันต่อกัน

C3	แทน	ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม พร้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในการปฏิบัติตนในครอบครัว
D1	แทน	สมาชิกในครอบครัวมีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และประสบการณ์ในการปฏิบัติตนในครอบครัวระหว่างกันและกัน
D2	แทน	สมาชิกในครอบครัวมีจิตสาธารณะช่วยเหลือและแบ่งปันทรัพยากรที่เหลือใช้จากภารกิจตนให้ผู้อื่นในครอบครัวได้ใช้สอยด้วยความยินดี
D3	แทน	สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมบำรุงรักษาดูแลยานพาหนะ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ
E1	แทน	มีความเคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกันในการปฏิบัติตนในครอบครัว
E2	แทน	ปฏิบัติตนในครอบครัวด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ต่อหน้าที่ และไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ
E3	แทน	มีระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติตนในครอบครัว และรักษามาตรฐานของตนเองอย่างต่อเนื่อง
F1	แทน	มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถปรับทัศนคติและมุมมองในการปฏิบัติตนในครอบครัวให้เข้าหากันได้
F2	แทน	ให้ความเคารพ และยอมรับความคิดเห็นในการทำงานที่แตกต่างกันได้ด้วยความจริงใจ
F3	แทน	เปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ

4.1 ผลการวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้วัฒนธรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.1.1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้วัฒนธรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 เมตตากายกรรม ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ คือ 1) สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติงานด้วยความเอื้ออาทรต่อกัน และแสดงกิริยามารยาทที่สุภาพต่อกัน 2) สมาชิกในครอบครัวมีการช่วยเหลืองานซึ่งกันและกัน 3) สมาชิกในครอบครัวมีความขยันหมั่นเพียร รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติตนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และ 4) สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติตนโดยไม่ทะเลาะวิวาท ไม่ก่อกวน แกล้ง ไม่ทำร้ายกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

องค์ประกอบที่ 2 เมตตาวาจากรรม ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) สมาชิกในครอบครัวพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ ไพเราะ ใช้ภาษาที่เหมาะสมและให้เกียรติซึ่งกันและกัน 2) สมาชิกในครอบครัวมีการแจ้งข้อมูล ข่าวสารกันอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง ครบถ้วน ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง และ 3) สมาชิกในครอบครัวรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ และข้อเสนอแนะต่างๆ ด้วยความยินดี

องค์ประกอบที่ 3 เมตตามโนกรรม ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) ปฏิบัติตนในครอบครัวด้วยความปรารถนาดีต่อกัน มีจิตสำนึกที่ดีงาม 2) สมาชิกในครอบครัวรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวมีความรักความผูกพันต่อกัน และ 3) ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม พร้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในการปฏิบัติตนในครอบครัว

องค์ประกอบที่ 4 สาธารณโภคี ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) สมาชิกในครอบครัวมีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และประสบการณ์ในการปฏิบัติตนในครอบครัวระหว่างกันและกัน 2) สมาชิกในครอบครัวมีจิตสาธารณะช่วยเหลือ และแบ่งปันทรัพยากรที่เหลือใช้จากภารกิจตนให้ผู้อื่นในครอบครัวได้ใช้สอยด้วยความยินดี และ 3) สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมบำรุงรักษา ดูแลยานพาหนะ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ

องค์ประกอบที่ 5 สีสสัมมัญญตา ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) มีความเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกันในการปฏิบัติตนในครอบครัว 2) ปฏิบัติตนในครอบครัวด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตต่อหน้าที่ และไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ และ 3) มีระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติตนในครอบครัว และรักษามาตรฐานของตนเองอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบที่ 6 ทิฐีสัมมัญญตา ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถปรับทัศนคติและมุมมองในการปฏิบัติตนในครอบครัวให้เข้าหากันได้ 2) ให้ความเคารพ และยอมรับความคิดเห็นในการทำงานที่แตกต่างกันได้ด้วยความจริงใจ และ 3) เปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ

4.1.2 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสาราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การวิเคราะห์ข้อมูลการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสาราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ 1) ด้านเมตตากายกรรม 2) ด้านเมตตาวาจากรรม 3) ด้านเมตตามโนกรรม 4) ด้านสาธารณโภคี 5) ด้านสีสสัมมัญญตา 6) ด้านทิฐีสัมมัญญตา ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยายปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในครอบครัวผู้สูงอายุ จำนวน 384 คน ในจังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดนครพนม ซึ่งมีคุณลักษณะข้อมูลทั่วไป ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวน ร้อยละ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	สถานะ
ชาย	178	46.35
หญิง	206	53.65
รวม	384	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.65 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 46.35

ตารางที่ 4.2 จำนวน ร้อยละ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 30 ปี	49	12.76
30-40 ปี	107	27.86
41-50 ปี	162	42.19
51-60 ปี	51	13.28
61 ปีขึ้นไป	15	3.91
รวม	384	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุส่วนใหญ่อายุ 41-50 ปี ร้อยละ 42.19 รองลงมาอายุ 30-40 ปี ร้อยละ 27.86 และน้อยที่สุดคือ อายุ 61 ปีขึ้นไป ร้อยละ 3.91

ตารางที่ 4.3 จำนวน ร้อยละ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	71	18.49
มัธยมศึกษา/ปวช.	94	24.48
อนุปริญญา/ปวส.	80	20.83
ปริญญาตรีขึ้นไป	139	36.20
รวม	384	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษาส่วนใหญ่ระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 36.20 รองลงมาคือ ระดับการศึกษามัธยมศึกษา/ปวช. ร้อยละ 24.48และน้อยสุดคือ ไม่ได้เรียนหนังสือ ร้อยละ 18.49

ตอนที่ 2 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสาราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสาราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมทั้ง 6 ด้าน

ด้านที่	การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	เมตตาการุณกรรม	4.34	.68	มากที่สุด
2	เมตตาวิจิตรกรรม	4.31	.69	มากที่สุด
3	เมตตาโมกขกรรม	4.34	.65	มากที่สุด
4	สาธารณโภคี	4.30	.70	มาก
5	ศีลสามัญญตา	4.27	.76	มาก
6	ทิวฐิสามัญญตา	4.46	.66	มากที่สุด
รวม		4.34	.69	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.4 พบว่า การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสาราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.34 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านที่ 6 ทิวฐิสามัญญตา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)= 4.46 รองลงมา ด้านที่ 1 เมตตาการุณกรรม และด้านที่ 3 เมตตาโมกขกรรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.34 และน้อยสุด ด้านที่ 5 ศีลสามัญญตา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.27

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเมตตาทายกรรม

ข้อที่	การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ ด้านเมตตาทายกรรม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติงานด้วยความเอื้ออาทรต่อกัน และแสดงกิริยามารยาทที่สุภาพต่อกัน	4.40	.64	มากที่สุด
2	สมาชิกในครอบครัวมีการช่วยเหลืองานซึ่งกันและกัน	4.28	.68	มาก
3	สมาชิกในครอบครัวมีความขยันหมั่นเพียรรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติตนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง	4.34	.70	มากที่สุด
4	สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติตนโดยไม่ทะเลาะวิวาท ไม่กลั่นแกล้ง ไม่ทำร้ายกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง	4.33	.69	มากที่สุด
รวม		4.34	.68	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.5 พบว่า การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเมตตาทายกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.34 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 1 สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติงานด้วยความเอื้ออาทรต่อกัน และแสดงกิริยามารยาทที่สุภาพต่อกัน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)= 4.40 รองลงมา ข้อที่ 3 สมาชิกในครอบครัวมีความขยันหมั่นเพียรรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติตนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.34 และน้อยสุด ข้อที่ 2 สมาชิกในครอบครัวมีการช่วยเหลืองานซึ่งกันและกัน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.28

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเมตตาวชิกรรม

ข้อที่	การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ ด้านเมตตาวชิกรรม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	สมาชิกในครอบครัวพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ ไพเราะ ใช้ภาษาที่เหมาะสมและให้เกียรติซึ่งกันและกัน	4.36	.70	มากที่สุด
2	สมาชิกในครอบครัวมีการแจ้งข้อมูล ข่าวสารกัน อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง ครบถ้วน ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง	4.27	.74	มาก
3	สมาชิกในครอบครัวรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ และข้อเสนอแนะต่างๆ ด้วยความยินดี	4.30	.67	มาก
รวม		4.31	.69	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.6 พบว่า การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเมตตาวชิกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย($\bar{X}$)=4.31 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 1 สมาชิกในครอบครัวพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ ไพเราะ ใช้ภาษาที่เหมาะสมและให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีค่าเฉลี่ย($\bar{X}$)= 4.36 รองลงมา ข้อที่ 3 สมาชิกในครอบครัวรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ และข้อเสนอแนะต่างๆ ด้วยความยินดี มีค่าเฉลี่ย($\bar{X}$)=4.30 และน้อยสุด ข้อที่ 2 สมาชิกในครอบครัวมีการแจ้งข้อมูล ข่าวสารกันอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง ครบถ้วน ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง มีค่าเฉลี่ย($\bar{X}$)=4.27

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักศาสนาธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเมตตามโนกรรม

ข้อที่	การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ ด้านเมตตามโนกรรม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ปฏิบัติตนในครอบครัวด้วยความปรารถนาดีต่อกัน มีจิตสำนึกที่ดีงาม	4.36	.60	มากที่สุด
2	สมาชิกในครอบครัวรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวมีความรักความผูกพันต่อกัน	4.32	.68	มากที่สุด
3	ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม พร้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในการปฏิบัติตนในครอบครัว	4.35	.67	มากที่สุด
รวม		4.34	.65	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.7 พบว่า การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักศาสนาธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเมตตามโนกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.34 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 1 ปฏิบัติตนในครอบครัวด้วยความปรารถนาดีต่อกัน มีจิตสำนึกที่ดีงาม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)= 4.36 รองลงมา ข้อที่ 3 ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม พร้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในการปฏิบัติตนในครอบครัว มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.35 และน้อยสุด ข้อที่ 2 สมาชิกในครอบครัวรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวมีความรักความผูกพันต่อกัน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.32

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของ
 ครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสธารณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่าง
 มีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านสาธารณสุข

ข้อที่	การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัว ผู้สูงอายุวิถีใหม่ ด้านสาธารณสุข	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	สมาชิกในครอบครัวมีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนองค์ ความรู้ และประสบการณ์ในการปฏิบัติตนใน ครอบครัวระหว่างกันและกัน	4.30	.67	มาก
2	สมาชิกในครอบครัวมีจิตสาธารณะช่วยเหลือ และ แบ่งปันทรัพยากรที่เหลือใช้จากภารกิจตนให้ผู้อื่น ในครอบครัวได้ใช้สอยด้วยความยินดี	4.28	.70	มาก
3	สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมบำรุงรักษา ดูแล ยานพาหนะ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ใน ครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ	4.31	.73	มากที่สุด
รวม		4.30	.70	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุ
 วิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสธารณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่
 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านสาธารณสุข อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย($\bar{X}$)=4.30 เมื่อพิจารณาเป็น
 รายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 3 สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วม
 บำรุงรักษา ดูแลยานพาหนะ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ย($\bar{X}$)=
 4.31 รองลงมา ข้อที่ 1 สมาชิกในครอบครัวมีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และประสบการณ์ใน
 การปฏิบัติตนในครอบครัวระหว่างกันและกัน มีค่าเฉลี่ย($\bar{X}$)=4.30 และน้อยสุด ข้อที่ 2 สมาชิกใน
 ครอบครัวมีจิตสาธารณะช่วยเหลือ และแบ่งปันทรัพยากรที่เหลือใช้จากภารกิจตนให้ผู้อื่นในครอบครัว
 ได้ใช้สอยด้วยความยินดี มีค่าเฉลี่ย($\bar{X}$)=4.28

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านศีลสามัญญตา

ข้อที่	การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ ด้านศีลสามัญญตา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	มีความเคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกันในการปฏิบัติตนในครอบครัว	4.21	.70	มาก
2	ปฏิบัติตนในครอบครัวด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตต่อหน้าที่ และไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ	4.29	.72	มาก
3	มีระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติตนในครอบครัว และรักษามาตรฐานของตนเองอย่างต่อเนื่อง	4.29	.73	มาก
รวม		4.27	.76	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านศีลสามัญญตา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.27 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 2 ปฏิบัติตนในครอบครัวด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตต่อหน้าที่ และไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)= 4.31 รองลงมา ข้อที่ 1 มีระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติตนในครอบครัว และรักษามาตรฐานของตนเองอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.29 และน้อยสุด ข้อที่ 1 มีความเคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกันในการปฏิบัติตนในครอบครัว มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.21

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของ
 ครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสาราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่าง
 มีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านทฤษฎีสามัญญตา

ข้อที่	การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัว ผู้สูงอายุวิถีใหม่ ด้านทฤษฎีสามัญญตา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถปรับ ทัศนคติและมุมมองในการปฏิบัติตนในครอบครัว ให้เข้าหากันได้	4.32	.73	มากที่สุด
2	ให้ความเคารพ และยอมรับความคิดเห็นในการ ทำงานที่แตกต่างกันได้ด้วยความจริงใจ	4.40	.71	มากที่สุด
3	เปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมแสดง ความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ	4.67	.53	มากที่สุด
รวม		4.46	.66	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.10 พบว่า การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุ
 วิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสาราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่
 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านทฤษฎีสามัญญตา อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย($\bar{X}$)=4.46
 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 3 เปิดโอกาส
 ให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ย($\bar{X}$)=4.67
 รองลงมา ข้อที่ 2 ให้ความเคารพ และยอมรับความคิดเห็นในการทำงานที่แตกต่างกันได้ด้วยความจริง
 ใจ มีค่าเฉลี่ย($\bar{X}$)=4.40 และน้อยสุด ข้อที่ 1 มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถปรับ
 ทัศนคติและมุมมองในการปฏิบัติตนในครอบครัวให้เข้าหากันได้ มีค่าเฉลี่ย($\bar{X}$)=4.32

4.2 ผลการวิจัยระยะที่ 2 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.2.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

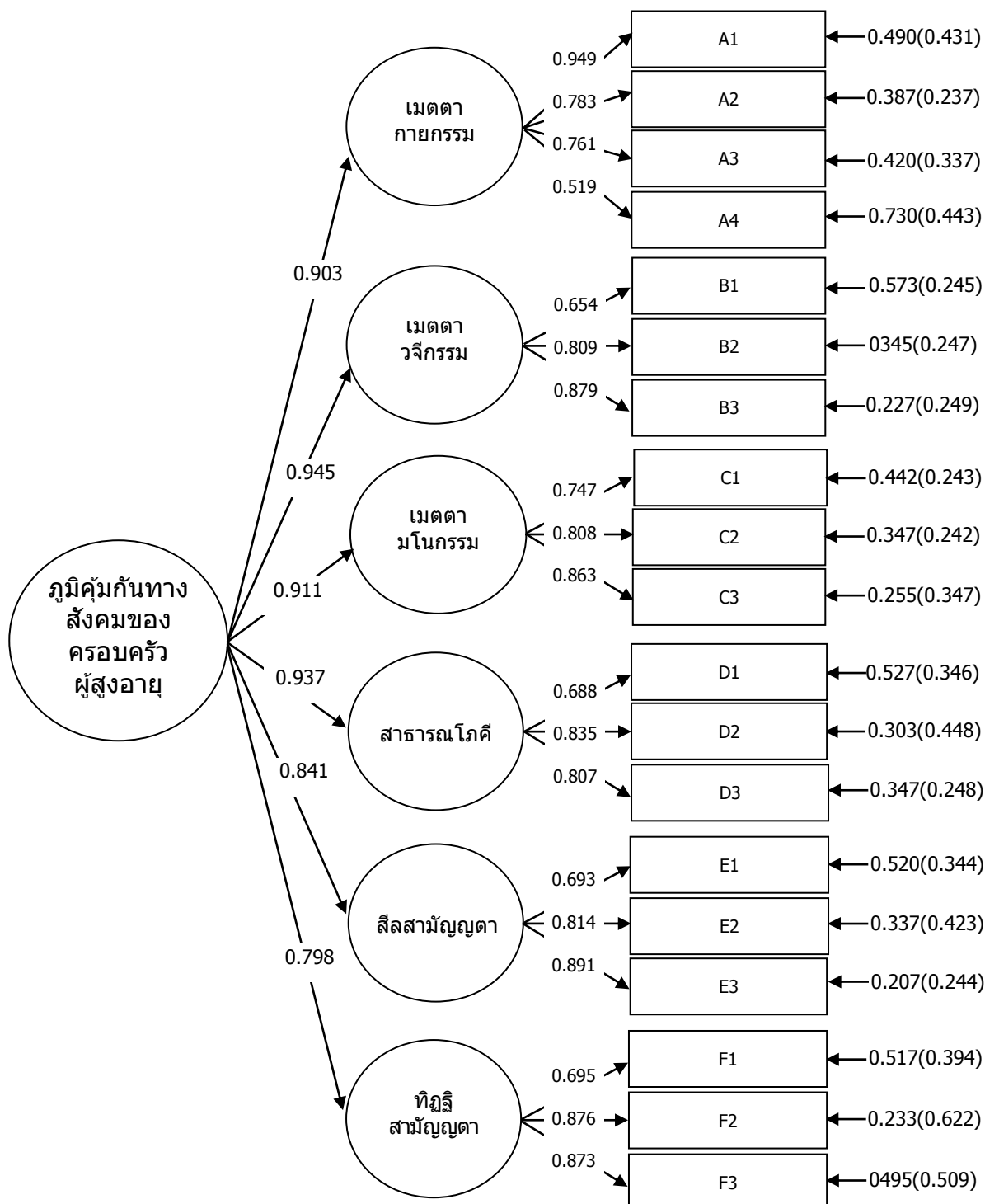
ตารางที่ 4.11 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ข้อ	ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ(λ)
1	องค์ประกอบด้านเมตตากายกรรม	0.903**
2	องค์ประกอบด้านเมตตาวจีกรรม	0.945**
3	องค์ประกอบด้านเมตตามโนกรรม	0.911**
4	องค์ประกอบด้านสาธารณโภคี	0.937**
5	องค์ประกอบด้านศีลสามัญญตา	0.841**
6	องค์ประกอบด้านทิวฐิสามัญญตา	0.798**
$\chi^2 = 11.181$, $df = 9$, $p\text{-value} = 0.137$, $CFI = 0.969$, $TLI = 0.948$, $SRMR = 0.045$, $RMSEA = 0.008$, $\chi^2/df = 1.242$		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4.11 พบว่า องค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 6 องค์ประกอบและ 19 ตัวบ่งชี้ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จัดเรียงอันดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ(λ) จากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านเมตตาวจีกรรม($\lambda = 0.945$) 2) องค์ประกอบด้านสาธารณโภคี ($\lambda = 0.937$) 3) องค์ประกอบด้านเมตตามโนกรรม ($\lambda = 0.911$) 4) องค์ประกอบด้านเมตตากายกรรม ($\lambda = 0.903$) 5) องค์ประกอบด้านศีลสามัญญตา ($\lambda = 0.841$) 6) องค์ประกอบด้านทิวฐิสามัญญตา ($\lambda = 0.798$) ตามลำดับ จากการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โมเดลมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ซึ่งพิจารณาจากค่า $\chi^2 = 11.181$, $df = 9$, $p\text{-value} = 0.137$, $CFI = 0.969$, $TLI = 0.948$, $SRMR = 0.045$, $RMSEA = 0.008$,

$\chi^2/df = 1.242$ และความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability : CR) เท่ากับ 0.796 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.60 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับข้อมูลเชิงประจักษ์

$\chi^2 = 11.181$, $df = 9$, $p\text{-value} = 0.137$, $CFI = 0.969$, $TLI = 0.948$, $SRMR = 0.045$, $RMSEA = 0.008$, $\chi^2/df = 1.242$

ภาพที่ 4.1 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 4.12 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้านเมตตาทายกรรม

ข้อ	ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ(λ)
1	สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติงานด้วยความเอื้ออาทรต่อกัน และแสดงกิริยามารยาทที่สุภาพต่อกัน	0.949**
2	สมาชิกในครอบครัวมีการช่วยเหลืองานซึ่งกันและกัน	0.783**
3	สมาชิกในครอบครัวมีความขยันหมั่นเพียร รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติตนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง	0.761**
4	สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติตนโดยไม่ทะเลาะวิวาท ไม่กลั่นแกล้ง ไม่ทำร้ายกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง	0.519**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4.12 พบว่า องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเมตตาทายกรรม มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จัดเรียงอันดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ(λ) จากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติงานด้วยความเอื้ออาทรต่อกัน และแสดงกิริยามารยาทที่สุภาพต่อกัน ($\lambda = 0.949$) 2) สมาชิกในครอบครัว มีการช่วยเหลืองานซึ่งกันและกัน($\lambda = 0.783$) 3) สมาชิกในครอบครัวมีความขยันหมั่นเพียร รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติตนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ($\lambda = 0.761$) และ 4) สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติตนโดยไม่ทะเลาะวิวาท ไม่กลั่นแกล้ง ไม่ทำร้ายกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง ($\lambda = 0.519$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้านเมตตาวจีกรรม

ข้อ	ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ(λ)
1	สมาชิกในครอบครัวพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ ไพเราะ ใช้ภาษาที่เหมาะสมและให้เกียรติซึ่งกันและกัน	0.654**
2	สมาชิกในครอบครัวมีการแจ้งข้อมูล ข่าวสารกันอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง ครบถ้วน ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง	0.809**
3	สมาชิกในครอบครัวรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ และข้อเสนอแนะต่างๆ ด้วยความยินดี	0.879**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4.13 พบว่า องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเมตตาวจีกรรม มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จัดเรียงอันดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ(λ) จากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) สมาชิกในครอบครัวรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ และข้อเสนอแนะต่างๆ ด้วยความยินดี ($\lambda = 0.879$) 2) สมาชิกในครอบครัวมีการแจ้งข้อมูล ข่าวสารกันอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง ครบถ้วน ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง ($\lambda = 0.809$) และ 3) สมาชิกในครอบครัวพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ ไพเราะ ใช้ภาษาที่เหมาะสมและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ($\lambda = 0.654$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.14 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้านเมตตามโนกรรม

ข้อ	ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ(λ)
1	ปฏิบัติตนในครอบครัวด้วยความปรารถนาดีต่อกัน มีจิตสำนึกที่ดีงาม	0.747**
2	สมาชิกในครอบครัวรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของคร้วคร้ว มีความรักความผูกพันต่อกัน	0.808**
3	ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม พร้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในการปฏิบัติตนในครอบครัว	0.863**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4.14 พบว่า องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเมตตามโนกรรม มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จัดเรียงอันดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ(λ) จากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม พร้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในการปฏิบัติตนในครอบครัว ($\lambda = 0.863$) 2) สมาชิกในครอบครัวรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของคร้วคร้ว มีความรักความผูกพันต่อกัน ($\lambda = 0.808$) และ 3) ปฏิบัติตนในครอบครัวด้วยความปรารถนาดีต่อกัน มีจิตสำนึกที่ดีงาม ($\lambda = 0.747$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.15 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้านสาธารณสุข

ข้อ	ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ(λ)
1	สมาชิกในครอบครัวมีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และประสบการณ์ในการปฏิบัติตนในครอบครัวระหว่างกันและกัน	0.688**
2	สมาชิกในครอบครัวมีจิตสาธารณะช่วยเหลือ และแบ่งปันทรัพยากรที่เหลือใช้จากภารกิจตนให้ผู้อื่นในครอบครัวได้ใช้สอยด้วยความยินดี	0.835**
3	สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมบำรุงรักษา ดูแลยานพาหนะ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ	0.807**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4.15 พบว่า องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านสาธารณสุข มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จัดเรียงอันดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ(λ) จากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) สมาชิกในครอบครัวมีจิตสาธารณะช่วยเหลือ และแบ่งปันทรัพยากรที่เหลือใช้จากภารกิจตนให้ผู้อื่นในครอบครัวได้ใช้สอยด้วยความยินดี ($\lambda = 0.835$) 2) สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมบำรุงรักษา ดูแลยานพาหนะ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ ($\lambda = 0.807$) และ 3) สมาชิกในครอบครัวมีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และประสบการณ์ในการปฏิบัติตนในครอบครัวระหว่างกันและกัน ($\lambda = 0.688$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.16 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านสืลสามัญญดา

ข้อ	ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ(λ)
1	มีความเคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกันในการปฏิบัติตนในครอบครัว	0.693**
2	ปฏิบัติตนในครัวครัวด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตต่อหน้าที่ และไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ	0.814**
3	มีระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติตนในครอบครัว และรักษามาตรฐานของตนเองอย่างต่อเนื่อง	0.891**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4.16 พบว่า องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านสืลสามัญญดา มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จัดเรียงอันดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ(λ) จากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) มีระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติตนในครอบครัว และรักษามาตรฐานของตนเองอย่างต่อเนื่อง ($\lambda = 0.891$) 2) ปฏิบัติตนในครัวครัวด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตต่อหน้าที่ และไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ ($\lambda = 0.814$) และ 3) มีความเคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกันในการปฏิบัติตนในครอบครัว ($\lambda = 0.693$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.17 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้านทฤษฎีสามัญญตา

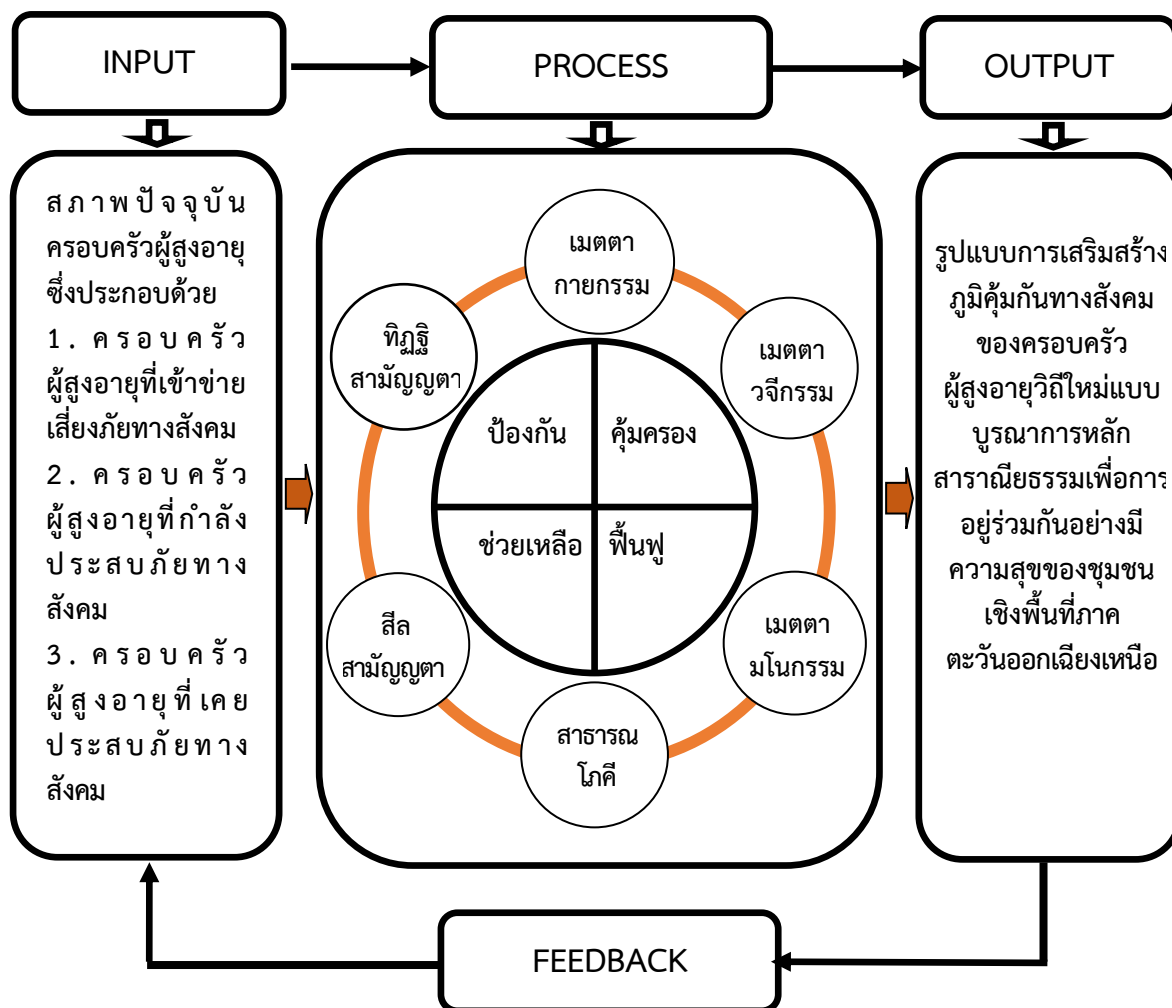
ข้อ	ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ(λ)
1	มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถปรับทัศนคติและมุมมองในการปฏิบัติตนในครอบครัวให้เข้าหากันได้	0.695**
2	ให้ความเคารพ และยอมรับความคิดเห็นในการทำงานที่แตกต่างกันได้อย่างจริงจัง	0.876**
3	เปิดโอกาสให้คนในครอบครัวมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจได้	0.873**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4.17 พบว่า องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านทฤษฎีสามัญญตา มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จัดเรียงอันดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ(λ) จากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) มีให้ความเคารพ และยอมรับความคิดเห็นในการทำงานที่แตกต่างกันได้อย่างจริงจัง ($\lambda = 0.876$) 2) เปิดโอกาสให้คนในครอบครัวมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจได้ ($\lambda = 0.873$) และ 3) มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถปรับทัศนคติและมุมมองในการปฏิบัติตนในครอบครัวให้เข้าหากันได้ ($\lambda = 0.695$) ตามลำดับ

4.3 ผลการวิจัยระยะที่ 3 สร้างรูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากผลการวิจัยในระยะที่ 2 นำมาสู่การสร้างรูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ทฤษฎีระบบซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ปัจจัยผลผลิต (Output) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ดังนี้

ภาพที่ 4.2 รูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่
ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากภาพที่ 4.2 รูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่
ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ทฤษฎีระบบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input)
ประกอบด้วยสภาพปัจจุบันครอบครัวผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) ครอบครัวผู้สูงอายุที่เข้าข่ายเสี่ยงภัยทาง
สังคม 2) ครอบครัวผู้สูงอายุที่กำลังประสบภัยทางสังคม และ 3) ครอบครัวผู้สูงอายุที่เคยประสบภัย
ทางสังคม กระบวนการ (Process) โดยใช้หลักปฏิบัติในการป้องกัน คุ่มครอง ช่วยเหลือ ฟิ้นฟู
เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสาราณียธรรม
ซึ่งประกอบด้วย 6 ประการ ดังนี้ 1) เมตตากายกรรม คือ การสนับสนุนช่วยเหลือกันทางด้านกำลังกาย
ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่างๆ ของหมู่คณะด้วยความเต็มใจ 2) เมตตาวจีกรรม คือ การพูดแต่สิ่งที
ดีงาม พูดกันด้วยความรักความปรารถนาดี รู้จักการพูดให้กำลังใจซึ่งกันและกัน 3) เมตตามโนกรรม
คือ การคิดดี มองกันในแง่ดี มีความหวังดี ปรารถนาดี มีความรักความเมตตาต่อกัน 4) สาธารณโกติ
คือ เมื่อได้สิ่งใดมาก็รู้จักแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ แม้เป็นของเล็กน้อยก็ยินดีแจกจ่ายให้กับทุกคนได้

มีส่วนร่วมใช้ของบริโภคทั่วกัน 5) สีสสามัญญา คือ การมีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคมที่ตนเองอยู่ร่วม รู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และ 6) ทิฏฐิสามัญญา คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์ หรือขจัดปัญหา ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดีงาม หรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกันไม่ยึดถือความคิดของตนเองเป็นใหญ่ฝ่ายเดียว ปัจจัยผลผลิต (Output) คือ รูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากรูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถนำมาใช้ประโยชน์และกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวอีสานวิถีใหม่เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมไทย ต่อไป

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสาราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้นวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสาราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสาราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 3) เพื่อยืนยันองค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสาราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 สรุปผลการวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้นวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสาราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้นวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสาราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 19 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 เมตตากายกรรม ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 เมตตาวจีกรรม ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 เมตตาเมทตามโนกรรม ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 4 สาธารณโภคี ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 5 สีสสามัญญตา ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 6 ทิฏฐิสามัญญตา ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ

2) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสาราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านที่ 6 ทิฏฐิสามัญญตา รองลงมา ด้านที่ 1 เมตตากายกรรม และด้านที่ 3 เมตตาเมทตามโนกรรม และน้อยสุด ด้านที่ 5 สีสสามัญญตา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

(1) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสาราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเมตตากายกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย

จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 1 สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติงานด้วยความเอื้ออาทรต่อกัน และแสดงกิริยามารยาทที่สุภาพต่อกัน รองลงมา ข้อที่ 3 สมาชิกในครอบครัวมีความขยันหมั่นเพียรรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ มีการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติตนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และน้อยสุด ข้อที่ 2 สมาชิกในครอบครัวมีการช่วยเหลืองานซึ่งกันและกัน

(2) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการ หลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเมตตาวาจิธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 1 สมาชิกในครอบครัวพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ ไพเราะ ใช้ภาษาที่เหมาะสม และให้เกียรติซึ่งกันและกัน รองลงมา ข้อที่ 3 สมาชิกในครอบครัวรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ และข้อเสนอแนะต่างๆ ด้วยความยินดี และน้อยสุด ข้อที่ 2 สมาชิกในครอบครัวมีการแจ้งข้อมูล ข่าวสาร กันอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง ครบถ้วน ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง

(3) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการ หลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเมตตามโนกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 1 ปฏิบัติตนในครอบครัวด้วยความปรารถนาดีต่อกัน มีจิตสำนึกที่ดีงาม รองลงมา ข้อที่ 3 ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม พร้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในการปฏิบัติตนในครอบครัว และน้อยสุด ข้อที่ 2 สมาชิกในครอบครัวรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวมีความรักความผูกพันต่อกัน

(4) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการ หลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านสาธารณโภคี อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 3 สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมบำรุงรักษา ดูแลยานพาหนะ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ รองลงมา ข้อที่ 1 สมาชิกในครอบครัวมีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยน องค์ความรู้ และประสบการณ์ในการปฏิบัติตนในครอบครัวระหว่างกันและกัน และน้อยสุด ข้อที่ 2 สมาชิกในครอบครัวมีจิตสาธารณะช่วยเหลือ และแบ่งปันทรัพยากรที่เหลือใช้จากภารกิจตนให้ผู้อื่นในครอบครัวได้ใช้สอยด้วยความยินดี

(5) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการ หลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านศีลสามัญญตา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 2 ปฏิบัติตนในครอบครัวด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตต่อหน้าที่ และไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ รองลงมา ข้อที่ 1 มีระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติตนในครอบครัว และรักษามาตรฐานของตนเองอย่างต่อเนื่อง และน้อยสุด ข้อที่ 1 มีความเคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น อย่างเท่าเทียมกันในการปฏิบัติตนในครอบครัว

(6) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการ หลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านศีลสามัญญตา อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจาก

มากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 3 เปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ รองลงมา ข้อที่ 2 ให้ความเคารพ และยอมรับความคิดเห็นในการทำงานที่แตกต่างกันได้ด้วยความจริงใจ และน้อยสุด ข้อที่ 1 มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถปรับทัศนคติและมุมมองในการปฏิบัติตนในครอบครัวให้เข้าหากันได้

5.1.2 สรุปผลการวิจัยระยะที่ 2 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า จากผลการวิจัยในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้นำมาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า องค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 6 องค์ประกอบ 19 ตัวบ่งชี้ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จัดเรียงอันดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ จากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านเมตตาวจีกรรม 2) องค์ประกอบด้านสาธารณโภคี 3) องค์ประกอบด้านเมตตาโมกกรรม 4) องค์ประกอบด้านเมตตากายกรรม 5) องค์ประกอบด้านศีลสามัญญตา 6) องค์ประกอบด้านทฎฐิสามัญญตา ตามลำดับ จากการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โมเดลมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5.1.3 สรุปผลการวิจัยระยะที่ 3 ผลการสร้างรูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า รูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ทฤษฎีระบบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วยสภาพปัจจุบันครอบครัวผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) ครอบครัวผู้สูงอายุที่เข้าข่ายเสี่ยงภัยทางสังคม 2) ครอบครัวผู้สูงอายุที่กำลังประสบภัยทางสังคม และ 3) ครอบครัวผู้สูงอายุที่เคยประสบภัยทางสังคม กระบวนการ (Process) โดยใช้หลักปฏิบัติในการป้องกัน คัดกรอง ช่วยเหลือ พัฒนา เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรม ซึ่งประกอบด้วย 6 ประการ ดังนี้ 1) เมตตากายกรรม 2) เมตตาวจีกรรม 3) เมตตาโมกกรรม 4) สาธารณโภคี 5) ศีลสามัญญตา และ 6) ทฎฐิสามัญญตา ปัจจัยผลิต (Output) คือ รูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้แล้ว ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้วัฒนธรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 19 ตำบล ซึ่งได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 เมตตา
กายกรรม ประกอบด้วย 4 ตำบล องค์ประกอบที่ 2 เมตตาวจีกรรม ประกอบด้วย 3 ตำบล
องค์ประกอบที่ 3 เมตตามโนกรรม ประกอบด้วย 3 ตำบล องค์ประกอบที่ 4 สาธารณโภคี
องค์ประกอบที่ 5 สีลสามัญญตา ประกอบด้วย 3 ตำบล องค์ประกอบที่ 6 ทิฐิสามัญญตา
ประกอบด้วย 3 ตำบล สอดคล้องกับ คำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่าด้วยแนวทางปฏิบัติของผู้ที่
อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ประกอบด้วย เมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี
สีลสามัญญตา และทิฐิสามัญญตา

2) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลัก
สาราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวม
อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐาภรณ์ หอมกลิ่น (2562) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง คุณภาพ
ชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอท่าช้าง จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า
ในภาพรวมมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับค่อนข้างดี เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิต
ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี เป็นอันดับที่ 1 ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตด้านร่างกายอยู่ในระดับค่อนข้างดี
เป็นอันดับที่ 2 และผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม อยู่ในระดับค่อนข้างดี
ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อติศร คงทอง, พระศราวุฒิ เข้มสม, เพลิน จามจุรี, ไพรัตน์
ฉิมหาด, เดโช แชน้ำแก้ว (2564) ได้ศึกษาหลักสาราณียธรรม: บทสังเคราะห์เพื่อการพัฒนาชุมชน
แบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยสรุปว่า ควรมีการเสริมสร้างความรักต่อกันและกัน การพูดจาไพเราะ
การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตภณ หนูทองแก้ว (2562) ได้ศึกษา
แนวทางการนำหลักสาราณียธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงวัยในจังหวัดนครศรีธรรมราช
ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการนำหลักสาราณียธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงวัย โดยรวมอยู่ใน
ระดับมาก

3) รูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ของชุมชน
เชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ทฤษฎีระบบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย
สภาพปัจจุบันครอบครัวผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) ครอบครัวผู้สูงอายุที่เข้าข่ายเสี่ยงภัยทางสังคม
2) ครอบครัวผู้สูงอายุที่กำลังประสบภัยทางสังคม และ 3) ครอบครัวผู้สูงอายุที่เคยประสบภัยทาง
สังคม กระบวนการ (Process) โดยใช้หลักปฏิบัติในการป้องกัน คุ้มครอง ช่วยเหลือ ฟื้นฟู
เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสาราณียธรรม
ซึ่งประกอบด้วย 6 ประการ ดังนี้ 1) เมตตากายกรรม 2) เมตตาวจีกรรม 3) เมตตามโนกรรม
4) สาธารณโภคี 5) สีลสามัญญตา และ 6) ทิฐิสามัญญตา ปัจจัยผลผลิต (Output) คือ รูปแบบการ
เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสาราณียธรรมเพื่อการ
อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือสอดคล้องกับงานวิจัยของ
ธีระวัฒน์ แก้วลังกา (2560) นำเสนอบทความเรื่อง การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมในประเทศไทย :
จุดแข็งและจุดอ่อน จากการศึกษาพบว่า หลักการพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคมมีวัตถุประสงค์
เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง
เสริมสร้างความสงบสุขในสังคม และเสริมสร้างความเข้มแข็งและบทบาทของครอบครัวและชุมชน
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันทางสังคมในการพัฒนาด้านต่างๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ

วรวิชา ทองชานา (2560) นำเสนอบทความเรื่อง การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมกับการรู้เท่าทันสื่อ โซเชียลเน็ตเวิร์คเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาไลน์ ผลการศึกษาพบว่า องค์ความรู้ตามหลัก พระพุทธศาสนารู้เท่าทันสื่อเพื่อพัฒนาชีวิต ประกอบด้วย 1) รู้จักใช้ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เพื่อเรียนรู้สื่ออย่างถูกต้องตามความเป็นจริง 2) รู้จักกำหนด สติ-สัมปชัญญะคอยควบคุมเมื่อรับสื่อ ด้วยสำรวมอินทรีย์ 3) รู้จักฝึกควบคุมตนเอง 4) รู้จักคิดหาเหตุผลตามหลักโยนิโสมนสิการ 5) พิจารณาสื่อโดยไม่ลำเอียง โดยใช้หลักอคติ และ 6) รู้จักวิเคราะห์และตรวจสอบสื่อตาม หลักกาลามสูตร จะเป็นผลทำให้การใช้สื่อฯ ในปัจจุบันได้อย่างมีภูมิคุ้มกันและมีประสิทธิภาพ

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากสรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลดังกล่าวมาแล้ว มีข้อค้นพบ (Fact Finding) ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ จึงนำมาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเป็น 3 ระดับ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุ ควรกำหนดนโยบายที่เป็นรูปธรรมในการ ส่งเสริมและสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุให้มีภูมิคุ้มกันทางสังคมสามารถนำนวัตกรรมเสริมสร้าง ภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ตามบริบทพื้นที่ และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

1) จากผลการวิจัยการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านทฤษฎีสามัญญตา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุ ในครอบครัวควรเปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ให้ความเคารพผู้สูงอายุ และยอมรับความคิดเห็นในการทำงานที่แตกต่างกันได้อย่างจริงจัง และ ให้มีการแสดงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้สามารถปรับทัศนคติและมุมมองในการปฏิบัติ ตนในครอบครัวให้เข้าหากันได้

5.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุของ ชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอื่นๆ ของประเทศไทย

2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “การประเมินผลการใช้นวัตกรรมเสริมสร้าง ภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชน เชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”

บรรณานุกรม

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2558). รายงานประจำปี 2558 กรมกิจการผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการผู้สูงอายุ.
- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2564). สถานการณ์สตรีและครอบครัว. สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2566. จาก <https://www.dwf.go.th/>
- กรวรรณ คำการเกตุ, อุนิษา เลิศโตมรสกุล. (2564). การสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กและเยาวชนต่อการป้องกันจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและเป็นผู้กระทำผิดในสังคม. วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย. 17(1). 1-16.
- กันตภณ หนูทองแก้ว, พระวรวิมล คุณสีโล, พระมหาสุพจน์ สุเมธ. (2558). ศึกษาทัศนะเรื่องความสามัคคีในคัมภีร์พระพุทธศาสนา. วารสารมหาจุฬานาครธรรม. 2(1). 16-23.
- กันตภณ หนูทองแก้ว. (2562). แนวทางการนำหลักสาราณียธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงวัยในจังหวัดนครราชสีมา. นครปฐม: สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- กำจร ตติยกวี. (2558). การศึกษางานวิจัยกับการพัฒนาประเทศ. วารสารการพัฒนาคุณภาพชีวิต. 3(1). 1-4.
- กิตดา ปรัตถจริยา. (2557). การวิจัยและพัฒนาชุดฝึกอบรมการบริหารจิตตามแนวพุทธสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์. 9(3). 35-42.
- จิตรวรรณ เอกพันธ์. (2562). นวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนเอกชนตามแนวคิดนักคิดสร้างสรรค์ ของเด็กปฐมวัย. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุนวัฒน์ ปงบางกระตี. (2564). การพัฒนานวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดการประเมินแบบร่วมมือและเป้าหมายของสะเต็มศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฐาгур หอมกลิ่น. (2562). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอท่าช้าง จังหวัดเพชรบุรี. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. 14(49). 85-93.
- ธมนวรรณ อยู่ดี. (2560). กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชดนตรีศึกษา. ภาควิชาศิลป ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระวัฒน์ แก้วลังกา. (2560). บทบาทของผู้นำชุมชนในการส่งเสริมการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง. 2(2). 1-9.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2560). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน.
- เบญญาภา วิไลวรรณ. (2566). *นวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนอนุบาลตามแนวคิดทักษะของนวัตกร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรเมศวร์ ชะรอยนุช (2565). *นวัตกรรมการบริหารวิชาการสู่การพัฒนากรอบความคิดผู้ประกอบการของนักเรียนมัธยมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปริศนา กาญจนกันทร, สุพรรณิ ไชยอำพร. (2562). *ตัวแบบความสัมพันธ์ในครอบครัวไทยยุคโลกาภิวัตน์. วารสารพัฒนสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร*. 21(2). 164-175.
- พระครูสิริธรรมภักดิ์, พระวิสุทธวรกิจ. (2561). *นวัตกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับพระบรมธาตุเจดีย์ นครศรีธรรมราช*. นครปฐม: สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย (ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2558). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2557*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- รัชฎา พงษ์อนกิจ. (2559). *การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน*. รายงานการประชุมวิชาการและนำเสนอผลการวิจัย ระดับชาติและนานาชาติ กลุ่มระดับชาติ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 1(1). 2222-2233.
- รุ่งทิพย์ มานะกิจ. (2566). *นวัตกรรมการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนตามแนวคิดสมรรถนะนักการศึกษาปฐมวัยมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วชากร นพนรินทร์. (2563). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้สูงวัยอย่างมีคุณภาพของประชาชน ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก*. วิทยานิพนธ์สาธิตารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วรวิชา ทองขานนา. (2560). *การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมกับการรู้เท่าทันสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค เชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาไลน์*. สืบค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2565. จาก <https://www.semanticscholar.org/paperการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมกับการรู้เท่าทันสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค-ทองขานนา/7e4761345830864667f3a753616c0e1730656558>
- วัชรภรณ์ อมรศักดิ์. (2563). *นวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดการนำสะเต็มศึกษาไปใช้ในชีวิตจริง*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต. คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒนชัย ขวาลาธาร, ดุษฎี आयुวัฒน์, วณิชชา ณรงค์ชัย (2562). *องค์ประกอบความสุขของครอบครัวข้ามรุ่นในชนบทอีสาน*. *วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 7(3). 103-115.

- วัฒนา พงษ์โนนสูง. (2559). การถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่ผู้รู้. จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษาคลองสองต้นนุ่น. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. 9(2). 1092-1106.
- วิฑูรย์ กุญแจแก้ว (2565). นวัตกรรมการบริหารวิชาการสู่การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวคิด ผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วุฒิชัย ไกรวิเศษ. (2566). นวัตกรรมการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดนวัตกรรมพลิกผัน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2562). *นวัตกรรมเพื่ออนาคต (Innovation for Future)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). *เผยแพร่สำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2563). นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อสร้างนวัตกรรม. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 22(2). 193-213.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2565). *การบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างนวัตกรรมสู่อนาคต*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2554). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่1)*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุทัศน์ ประทุมแก้ว, อุทัย ภูคดหิน, ทิพย์ภวิษณ์ ไสชาติ, พีรวัส อินทวิ. (2565). พหุวัฒนธรรม: การอยู่ร่วมกันของชุมชนตามแนวสธารณียธรรมเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 10(5). 2313-2325.
- สุรสิทธิ์ ไกรสิน. (2562). ผลกระทบของความเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัวที่มีต่อผู้สูงอายุ ในชนบทอีสาน. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*. 8(1). 221-230.
- สุนิตย์ ยงค์มกล (2564). นวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาในเครือสารสาสน์ตามแนวคิดทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาพูดสำหรับการสื่อสารและการเรียนรู้. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อดิศร คงทอง, พระศราวุฒิ เข้มสม, เพลิน จามจุรี, ไพรัตน์ ฉิมหาด, เดโซ แชนน้ำแก้ว. (2564).
 หลักสารถีธรรม: บทสังเคราะห์เพื่อการพัฒนาชุมชน แบบมีส่วนร่วม. *วารสาร มจร
 เพชรบุรีปริทรรศน์*. 4(2). 69-81.
- อรพยา สารมาศ และคณะ. (2562). การใช้ศิลปะเป็นฐานเพื่อพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุ : การ
 ทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
 ราชภัฏภาคเหนือ*. 9(2). 17-32.
- อัฐญา แพทย์ศาสตร์, พชรินทร์ รุจิรานุกูล. (2563). *สุขภาพจิตผู้สูงอายุและแนวทางการพัฒนา
 สุขภาพจิต : กรณีศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี*.
 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- อำพล ศรีมงคล. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล
 หนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Cristina Mele, Jacqueline Pels, Francesco Polese. (2010). A Brief Review of Systems
 Theories and Their Managerial Applications. *Service Science*. 2(1-2):126-135.
- Comrey & Lee. (1992). *A first course in factor analysis*. (2nd ed.). Lawrence Erlbaum
 Associates, Inc.
- Dimitri, M. (2014). *Structured approach to innovation pays off big time*. Retrieved
 from: <https://bmgiblog.wordpress.com/tag/d4-methodology/>.
- Flood, R. L. (2010). The relationship of 'systems thinking' to action research. *Systemic
 Practice and Action Research*. 23(4). 269-284.
- Gavin Amborse, & Paul Harris. (2010). *Design Thinking*. Lausanne, Switzerland: AVA
 Publishing SA. Retrieved from: [http://asimetrica.org/wp-content/uploads/2014/
 06/design-thinking.pdf](http://asimetrica.org/wp-content/uploads/2014/06/design-thinking.pdf)
- Hair, Black et.al. (2005). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective*. Pearson.
- Hasso Plattner Institute of Design at Stanford University. (2010). An Introduction to
 Design Thinking PROCESS GUIDE. Retrieved from [https://dschool
 old.stanford.edu/sandbox/groups/designresources/wiki/36873/attachments/74b3d/
 d/ModeGuideBOOTCAMP2010L.pdf](https://dschool.stanford.edu/sandbox/groups/designresources/wiki/36873/attachments/74b3d/ModeGuideBOOTCAMP2010L.pdf)
- Hofmann-Wellenhof, B., Lichtenegger, H., & Collins, J. (2013). *Global positioning
 system: theory and practice*. Springer Science & Business Media.
- Hu&Bentle. (1998). Fit Indices in Covariance Structure Modeling Sensitivity to under
 parameterized Model Misspecification. *Psychological Methods*. 3. 424-453.
- IDEOU. (2022). *Design Thinking Process*. Retrieved From: [https://www.ideo.com/
 pages/design-thinking](https://www.ideo.com/pages/design-thinking).

- Julia Myslyakova. (2020). *The Economic Role of the Region's Geobrand in Strengthening the Educational Trend of Foreign Youth Migration*. XXIII International Conference Culture, Personality, Society in the Conditions of Digitalization: Methodology and Experience of Empirical Research Conference.
- Kline. (2005). *Psychological testing: A practical approach to design and evaluation*. Sage Publications, Inc.
- Li, M., Jin, L., & Wang, J. (2014). A new MCDM method combining QFD with TOPSIS for knowledge management system selection from the user's perspective in intuitionistic fuzzy environment. *Applied soft computing*. 21. 28-37.
- Lyasnikov, N. V., Dudin, M. N., Sekerin, V. D., Veselovsky, M. Y., & Aleksakhina, V. G. (2014). The national innovation system: the conditions of its making and factors in its development. *Life Science Journal*. 11(6). 535-538.
- Marina, D.P. (2007). The Role of Knowledge Management in Innovation. *Journal of Knowledge Management*. 11(4). 20-29.
- McDonald & Marsh. (1990). Choosing a Multivariate Model Noncentrality and Goodness of Fit. *Psychological Bulletin*. 107. 247-255.
- Miller, A.C. (1995). *Nursing care of older adults: Theory and practice*. (2nd ed.). Philadelphia : J.B. Lippincott.
- Niklas Luhmann. (2013). *Introduction to systems theory*. Polity, Cambridge, UK.
- Schilling. (2008). *Strategic management of technological innovation*. (2nd ed). New York: McGraw-Hill Education.
- Shugabutdinova, A. L., & Federation, R. (2014). Mechanisms of development of the system of legal subjects. *Life Science Journal*. 11(12s).
- Tidd, J. and J. Bessant. (2018). *Managing Innovation: Integrating technological, market and organizational change*. Wiley.
- United Nations. (2020). *The Ten Principles*. Retrieved From: <https://www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/TheTenPrinciples/index.html>.
- Utterback. (2004). *The dynamics of innovation*. Boston, Mass.: Harvard University Business School Press.
- World Health Organization. (2012). *Safe Abortion: Technical and Policy Guidance for Health Systems*. (2nd ed.). Geneva: World Health Organization.
- World Health Organization. (2022). *Active Aging, A Policy Framework*. A Contribution of The World Health Organization to the Second United Nation World Assembly on Ageing, Madrid, Spain, April.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. ผศ.ดร.อำนาจ สังข์ช่วย	อาจารย์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. ผศ.ดร.ประยูร แสงใส	อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. ผศ.ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์	อาจารย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

ที่ อว ๗๔๓๗/ว ๐๑๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนเลี้ยวเมือง ตำบลดงลาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
www.rec.mbu.ac.th

๑๔ มีนาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ สังข์ช่วย

ด้วย ดร.บรรจง ลาวะลี และคณะผู้รับผิดชอบโครงการวิจัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานุกรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” เพื่อเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) และสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ความทราบแล้วนั้น

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงขอเจริญพรมายังท่าน ได้ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย เพื่อดำเนินโครงการวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติงานแทนอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔, ๐๙-๓๔๓๙-๐๖๘๔

โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘

http://www.rec.mbu.ac.th

ผู้ประสานงาน ดร.บรรจง ลาวะลี โทร. ๐๙-๓๔๓๙-๐๖๘๔

ที่ อว ๗๔๑๗/ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
www.rec.mbu.ac.th

๑๔ มีนาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส

ด้วย ดร.บรรจง ลาวะลี และคณะผู้รับผิดชอบโครงการวิจัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” เพื่อเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) และสถาบันวิจัยฐานสังวรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ความทราบแล้วนั้น

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงขอเจริญพรมายังท่าน ได้ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย เพื่อดำเนินโครงการวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติงานแทนอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔, ๐๔-๓๔๓๙-๐๖๘๔

โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘

http://www.rec.mbu.ac.th

ผู้ประสานงาน ดร.บรรจง ลาวะลี โทร. ๐๔-๓๔๓๙-๐๖๘๔

ที่ อว ๗๔๑๗/ว ๐๑๑

**มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด**

ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
www.rec.mbu.ac.th

๑๔ มีนาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์

ด้วย ดร.บรรจง ลาวะลี และคณะผู้รับผิดชอบโครงการวิจัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสธารานิยมธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” เพื่อเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) และสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ความทราบแล้วนั้น

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงขอเจริญพรมายังท่าน ได้ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย เพื่อดำเนินโครงการวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูวิจิตรปัญญารักษ์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติงานแทนอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔, ๐๙-๓๔๓๙-๐๖๘๔

โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘

<http://www.rec.mbu.ac.th>

ผู้ประสานงาน ดร.บรรจง ลาวะลี โทร. ๐๙-๓๔๓๙-๐๖๘๔

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัว
ผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกัน
อย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำชี้แจง

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริง โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจะปกปิดเป็นความลับ แต่จะนำไปวิเคราะห์เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนานักกิจกรรมนันทนาการเพื่อสร้างสมรรถนะจิตใจและทางกายของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ดียิ่งขึ้นต่อไป แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นของท่านมีค่าอย่างยิ่งต่อการวิจัยครั้งนี้ ข้อมูลที่ท่านตอบถือเป็นความลับและขอรับรองว่าจะไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของท่านแต่ประการใด จึงขอความกรุณาโปรดตอบให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง

เมื่อท่านตอบให้ข้อมูลครบถ้วนทุกข้อแล้ว โปรดจัดส่งแบบสอบถามนี้คืนทางไปรษณีย์ ซึ่งผู้วิจัยได้แนบซองมาพร้อมนี้แล้ว

ขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ สำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ดร.บรรจง ลาวะลี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

- ☐ 1 ชาย
☐ 2 หญิง

2. อายุ

- ☐ 1 ต่ำกว่า 30 ปี
☐ 2 30-40 ปี
☐ 3 41-5 ปี
☐ 5 51-60 ปี
☐ 5 61 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

- ☐ 1 ประถมศึกษา
☐ 2 มัธยมศึกษา/ปวช.
☐ 3 อนุปริญญา/ปวส.
☐ 4 ปริญญาตรีขึ้นไป

ตอนที่ 2 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสธารณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการโรงเรียน

ผู้สูงอายุ

- ระดับ 1 หมายถึง การปฏิบัติ/ระดับการประเมินอยู่ในระดับน้อยที่สุด
ระดับ 2 หมายถึง การปฏิบัติ/ระดับการประเมินอยู่ในระดับน้อย
ระดับ 3 หมายถึง การปฏิบัติ/ระดับการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง
ระดับ 4 หมายถึง การปฏิบัติ/ระดับการประเมินอยู่ในระดับมาก
ระดับ 5 หมายถึง การปฏิบัติ/ระดับการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อที่	การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัว ผู้สูงอายุวิถีใหม่	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
1. ด้านเมตตาทายกรรม						
1	สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติงานด้วยความเอื้ออาทรต่อกัน และแสดงกิริยามารยาทที่สุภาพต่อกัน					
2	สมาชิกในครอบครัวมีการช่วยเหลืองานซึ่งกันและกัน					

ข้อที่	การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัว ผู้สูงอายุวิถีใหม่	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
3	สมาชิกในครอบครัวมีความขยันหมั่นเพียร รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติตนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง					
4	สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติตนโดยไม่ทะเลาะวิวาท ไม่กลั่นแกล้ง ไม่ทำร้ายกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง					
2. ด้านเมตตาวจีกรรม						
1	สมาชิกในครอบครัวพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ ไพเราะ ใช้ภาษาที่เหมาะสมและให้เกียรติซึ่งกันและกัน					
2	สมาชิกในครอบครัวมีการแจ้งข้อมูล ข่าวสารกันอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง ครบถ้วน ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง					
3	สมาชิกในครอบครัวรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ และข้อเสนอแนะต่างๆ ด้วยความยินดี					
3. ด้านเมตตาเมโนกรรม						
1	ปฏิบัติตนในครอบครัวด้วยความปรารถนาดีต่อกัน มีจิตสำนึกที่ดีงาม					
2	สมาชิกในครอบครัวรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวมีความรักความผูกพันต่อกัน					
3	ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม พร้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในการปฏิบัติตนในครอบครัว					
4. ด้านสาธารณโภคี						
1	สมาชิกในครอบครัวมีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และประสบการณ์ในการปฏิบัติตนในครอบครัวระหว่างกันและกัน					
2	สมาชิกในครอบครัวมีจิตสาธารณะช่วยเหลือ และแบ่งปันทรัพยากรที่เหลือใช้จากภารกิจตนให้ผู้อื่นในครอบครัวได้ใช้สอยด้วยความยินดี					
3	สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมบำรุงรักษา ดูแลยานพาหนะ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ					

ข้อที่	การบริหารเชิงรุก	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
5. ด้านศีลสามัญญตา						
1	มีความเคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน ในการปฏิบัติตนในครอบครัว					
2	ปฏิบัติตนในครอบครัวด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตต่อหน้าที่ และไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ					
3	มีระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติตนในครอบครัว และ รักษามาตรฐานของตนเองอย่างต่อเนื่อง					
6. ด้านทฤษฎีสามัญญตา						
1	มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถปรับทัศนคติ และมุมมองในการปฏิบัติตนในครอบครัวให้เข้าหากันได้					
2	ให้ความเคารพ และยอมรับความคิดเห็นในการทำงานที่ แตกต่างกันได้ด้วยความจริงใจ					
3	เปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างไรบ้าง

1. ด้านเมตตากายกรรม

.....

.....

2. ด้านเมตตาวจีกรรม

.....

.....

3. ด้านเมตตามโนกรรม

.....

.....

4. ด้านสาธารณโภคี

.....

.....

5. ด้านศีลสามัญญตา

.....

.....

6. ด้านทวิฐสามัญญตา

.....

.....

ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือ

ดร.บรรจง ลาวะลี

หัวหน้าโครงการวิจัย

ภาคผนวก จ
ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ที่ จว. ๓๔๓/๒๕๖๖

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง : การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการ
หลักสสารนิยมธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

TITLE : INNOVATION DEVELOPMENT TO STRENGTHEN THE SOCIAL IMMUNITY OF THE
ELDERLY FAMILY BY A NEW WAY OF INTEGRATING THE PRINCIPLES OF ESSENTIALISM TO HAPPILY
COEXIST IN THE NORTHEASTERN COMMUNITY

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

บรรจง ลาวะลี

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ในการประชุมครั้งที่ ๖/๒๕๖๖ วันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๖ มติที่ ๔๙๐/๒๕๖๖ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า
โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการทำวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรี
ในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดภัยอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง
และผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผล
การพิจารณาการทำวิจัยในคนฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๗

ออกให้ ณ วันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๖

ลงนาม

(พระมหามหวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ นามสกุล	นายบรรจง ลาวะลี
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา หัวหน้างานวารสารในวิทยาเขตร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาเขตร้อยเอ็ด
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2550 ปริญญาตรี (วท.บ.) สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม (แขนงวิชาอิเล็กทรอนิกส์) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พ.ศ. 2552 ปริญญาโท (ศน.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาเขตร้อยเอ็ด พ.ศ. 2557 ปริญญาเอก (ปร.ด.) สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2564 ปริญญาเอก (ศษ.ด.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาเขตร้อยเอ็ด

ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2554 ปฏิบัติหน้าที่งานโสตทัศนูปกรณ์และสื่อคอมพิวเตอร์
	พ.ศ. 2559 ปฏิบัติหน้าที่งานวารสารวิทยาเขตร้อยเอ็ด
	พ.ศ. 2560 ปฏิบัติหน้าที่งานวารสารวิทยาเขตร้อยเอ็ด งานตรวจรูปแบบดัชนี/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/ บทความวิชาการ
	พ.ศ. 2560 ปฏิบัติหน้าที่งานวารสารวิทยาเขตร้อยเอ็ด งานตรวจรูปแบบดัชนี/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/ บทความวิชาการ
	พ.ศ. 2565 อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา หัวหน้างานวารสารในวิทยาเขตร้อยเอ็ด งานตรวจรูปแบบดัชนี/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/ บทความวิชาการ

ผลงานทางวิชาการ

- บรรจง ลาวะลี. (2562). คุณธรรมสำหรับผู้บริหารในศตวรรษที่ 21. วารสารพุทธปรัชญา
วิวัฒน์, ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2562 หน้า 50-65.
- บรรจง ลาวะลี. (2566). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร
สถานศึกษา. วารสารวันมโฆงแหกรพุทธศาสตรปริทรรศน์, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2
ประจำเดือนมิถุนายน-ธันวาคม 2566 หน้า 157-172.

บรรจง ลาวะลี. (2566). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักโยนิโสมนสิการของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารวิชาการรัตนบุศย์, ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม 2566 หน้า 726-742.

ผลงานวิจัย

สุนทร อัจฉินิยม, พระครูปลัดทองใบ สุภาโส, บรรจง ลาวะลี, อติศักดิ์ ทุมอนันต์. (2562). การประเมินผลงานการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธเขตพื้นที่การศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2562 หน้า 1-14.

สุนทร อัจฉินิยม, บรรจง ลาวะลี และอติศักดิ์ ทุมอนันต์. (2562). รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อแก้ปัญหาการดื่มสุราของประชาชนภาคอีสานตอนกลาง. วารสารสถาบันวิจัยพัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2562 หน้า 24-36.

อติศักดิ์ ทุมอนันต์, บรรจง ลาวะลี. (2563). ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของเทศบาลตำบลธงธานี อำเภอร้อยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, ปีที่ 6 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2563 หน้า 127-136.

สมศรี แก้วกิตติ, จุรี สายจันเจียม, อติศักดิ์ ทุมอนันต์, บรรจง ลาวะลี. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 ประจำเดือนพฤษภาคม 2564 หน้า 181-195.

บรรจง ลาวะลี, พระศรีวินยาภรณ์ (สายรุ่ง อินทาวุธ), สุเทพ เมยไธสง, อติศักดิ์ ทุมอนันต์, ฉัตรชัย ชมชาวี. (2564). การศึกษาสมรรถนะทางกายของผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2564 หน้า 172-183.

บรรจง ลาวะลี, พระครูชัยรัตนกร, สุเทพ เมยไธสง, จิราภรณ์ ผันสว่าง, อติศักดิ์ ทุมอนันต์, ฉัตรชัย ชมชาวี. (2564). การพัฒนากิจกรรมนันทนาการเพื่อสร้างสมรรถนะจิตใจและทางกายของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารพุทธมคั, ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2564 หน้า 77-86.

สุเทพ เมยไธสง, บรรจง ลาวะลี, อติศักดิ์ ทุมอนันต์, ฉัตรชัย ชมชาวี, จิราภรณ์ ผันสว่าง. (2565). การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารจัดการเชิงรุกโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางใจและประสิทธิผลของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนมีน

สุเทพ เมยไธสง, จิราภรณ์ ผั่นสว่าง, สกล คามบุศย์, บรรจง ลาวะลี. (2565). การบริหารจัดการเชิงรุกของโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางใจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารพุทธมคค์, ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2565 หน้า 1-12.

ดร.บรรจง ลาวะลี. (2565). การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาต่อแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงพุทธของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. วารสารวิชาการรัตนบุศย์, ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกันยายน-ธันวาคม 2565 หน้า 194-204.

อดิศักดิ์ ทูมนันต์, ประพิศ โบราณมูล, บรรจง ลาวะลี, พระศรีวินยาภรณ์. (2566). การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การประเมินแบบ CIPP Model. วารสารเสถียรวิทยปริทัศน์, ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกันยายน-ธันวาคม 2566 หน้า 151-160.

บรรจง ลาวะลี, พระเมธีวัชรภรณ์, พระครูชัยรัตนกร, พระครูปลัดทองใบ สุภาโส, พระมหาอำนาจ มหาวิโร, สุเทพ เมยไธสง, บุญเพ็ง สิทธิวงษา. (2566). การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารเสถียรวิทยปริทัศน์, ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกันยายน-ธันวาคม 2566 หน้า 135-150.

สถานที่ทำงาน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 45000